
**”Moniammatillista osaamista asiakkaan hyödyksi”
LASTENSUOJELUN ASIAANTUNTIJARYHMÄN
KOKEMUKSIA TOIMINNASTAAN**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutus

Hämeenlinna, Lahdensivu, kevät 2016

Jenni Sippola

HÄMEENLINNA, LAHDENSIVU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen sosiaalityö

Tekijä	Jenni Sippola	Vuosi 2016
Työn nimi	”Moniammatillista osaamista asiakkaan hyödyksi” Lastensuojelun asiantuntijaryhmän kokemuksia toiminnastaan	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tehtävänä oli kartoittaa kokemuksia lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnasta. Tutkimusaineisto koottiin erään eteläsuomalaisen keskikokoisen kunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäseniltä sekä ryhmää hyödyntäneiltä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiltä. Tavoitteena oli tuoda kokemukset kohdekunnan tarkasteltaviksi sekä antaa ajatuksia asiantuntijaryhmän ja sen toiminnan mahdolliselle kehittämiselle. Aihetta on lähestytty moniammatillisuuden teorioiden ja siihen liittyvien ilmiöiden kautta.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineisto kerättiin maaliskuussa 2016 puolistrukturoidulla kyselylomakkeella sekä havainnoimalla kahta asiantuntijaryhmän kokousta. Kyselyllä haluttiin selvittää, onko ryhmän tehtävä kaikille selkeä, onko ryhmässä edustettuna oikeanlainen asiantuntemus, mitä ryhmä jäsenilleen antaa ja ovatko ryhmän tavoitteet toteutuneet. Lisäksi haluttiin kartoittaa ryhmän vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.

Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tulokset osoittavat, että lastensuojelun asiantuntijaryhmä on arvokas työväline, joka parhaimmillaan tukee sosiaalityöntekijöiden raskasta vastuutaakkaa, antaa uutta perspektiiviä työskentelyyn ja keksii luovia ratkaisuja haastavissa asiakastilanteissa. Erilaisia kehittämismahdollisuuksia kuitenkin löytyi liittyen esimerkiksi edustettuihin ammattialoihin, käsiteltäväksi tuotaviin asiakastapauksiin sekä ryhmäilmiöihin.

Avainsanat moniammatillisuus, moniammatillinen yhteistyö, lastensuojelu, lastensuojelun asiantuntijaryhmä

Sivut 37 s. + liitteet 3 s.

HÄMEENLINNA, LAHDENSIVU
Degree Programme in Social Services
Social Pedagogical Social Work

Author	Jenni Sippola	Year 2016
Subject of Bachelor's thesis	Experiences from Multiprofessional Consultant Team in Child Welfare	

ABSTRACT

The aim of the thesis was to collect experiences from a multiprofessional consultant team in child welfare. The participants of the study were members of the Multiprofessional Consultant Team and social workers in a medium-sized municipality in Southern Finland. The goal was to bring the experiences under consideration for further development in the municipality. The subject was examined through the theories of multiprofessional collaboration.

For the qualitative research, the data were collected by a questionnaire and by observing two meetings of the Multiprofessional Consultant Team in March 2016. The questionnaire was focused on examining if the mission was clear to all the team members, if the team members represent adequate expertise, what motivates the team members and if the goals of the team have been achieved. The strengths and development opportunities of the Multiprofessional Consultant Team were also explored.

The data were described using theory-driven content analysis. The results indicate that the Multiprofessional Consultant Team is a valuable tool in child welfare. It supports the social workers' heavy burden of responsibilities. The team also gives new perspective and creative solutions in challenging situations in child welfare. Different development possibilities were found for example concerning representation of different professions, client cases and group phenomena.

Keywords multiprofessionality, multiprofessional collaboration, child welfare, Multiprofessional Consultant Team

Pages 37 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ.....	2
2.1	Moniammatillisen yhteistyön käsite.....	3
2.2	Moniammatillisen yhteistyön edellytykset ja haasteet.....	4
2.3	Moniammatillinen yhteistyö lastensuojelussa.....	5
3	LASTENSUOJELUN ASiantuntijaryhmä.....	6
3.1	Lastensuojelun asiantuntijaryhmän toimintaa säätelevät tekijät.....	7
3.2	Lastensuojelun asiantuntijaryhmän kokoonpano ja toiminta tutkimuskunnassa	8
3.3	Ryhmädynamiikka ja inhimilliset tekijät.....	10
3.3.1	Ryhmäilmiöitä.....	11
3.3.2	Puheenjohtajan rooli.....	11
3.4	Moniammatillisen ryhmän ideaalimalli.....	12
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	14
5.1	Aineiston hankinta.....	14
5.2	Aineiston analyysi.....	16
5.3	Eettisyys ja luotettavuus.....	16
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	18
6.1	Perustehtävä.....	18
6.2	Tehtävien ja tavoitteiden toteutuminen.....	19
6.3	Asiantuntemus.....	20
6.4	Oman ammatillisuuden tukeminen.....	21
6.5	Vahvuudet.....	22
6.6	Kehittämiskohteet.....	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	26
7.1	Millaisena lastensuojelun asiantuntijaryhmä ja sen tehtävät koetaan?.....	26
7.2	Mikä lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnassa on hyvää?.....	28
7.3	Miten lastensuojelun asiantuntijaryhmää voisi kehittää?.....	30
7.4	Katsaus muihin tutkimuksiin ja niiden tuloksiin.....	32
8	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET.....	35

- Liite 1 Ennakkotiedote tutkimukseen liittyvästä kyselystä
Liite 2 Kysely lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnasta

1 JOHDANTO

Lastensuojelu on toimintakenttänä laaja ja haastava. Asiakkuudet ovat lisääntyneet ja ongelmat moninaistuneet. Työskentely vaatii monenlaista asiantuntemusta. Lastensuojelussa onkin ollut ajan saatossa paljon erilaista moniammatillista yhteistyötä ja toimintaa. Silti eri ammattialojen sektorijakoisuus on voimassa ja vaikeuttaa asiakkaiden tilanteiden kokonaisvaltaista tarkastelua. (Bardy 2013; Isoherranen 2012; Taskinen 2010; Seikkula & Arnkil 2009.)

Lastensuojelun asiakkaiden moniongelmaisuuuteen on yritetty etsiä erilaisia ratkaisuja. Uusi Lastensuojelulaki (417/2007, 14 §) velvoittaa kunnan tai kuntien yhdessä järjestämään moniammatillisen asiantuntijaryhmän lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tueksi. Aiemmin vastaava tukielin tai konsultaatio on ollut jossain määrin vapaavalintainen eikä sitä ole kaikkialla ollut käytettävissä.

Huoli lastensuojelun tilasta ja esimerkiksi median esille nostamat epäkohdat ovat lisänneet tutkimusta lastensuojelun kentällä (Bardy 2013, 31). Myös moniammatillisuudesta löytyy paljon kirjallisuutta ja erilaisia tutkimuksia opinnäytetöistä väitöskirjoihin. Lastensuojelun moniammatillista asiantuntijaryhmää aiheena on kuitenkin tutkittu vain vähän. Ihan lähiaikoina julkaistuja tutkimuksia aiheesta ei ole.

Sosiaali- ja terveysministeriön teettämässä Toimiva lastensuojelu -raportissa (2013, 38) toimenpide-ehdotuksena esitetään, että ”lastensuojelun moniammatillisen asiantuntijaryhmän tehtäviä ja roolia tulee selkiyttää”. Mitään käytännön ohjeita ei kuitenkaan anneta. Moniammatillinen asiantuntijaryhmä on työkalu, joka parhaimmillaan voi antaa nerokkaita ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin ja tukea kuormittuneiden lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työskentelyyn. Toisaalta toimimattomana se voi lisätä kaikkien osapuolten tyytymättömyyttä.

Tutkimusaiheena lastensuojelun asiantuntijaryhmä on siis ajankohtainen ja tärkeä. Tämän tutkimuksen tarkoitus on valottaa moniammatillisen asiantuntijaryhmän eri puolia. Millaisia kokemuksia lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäsenillä on sen toiminnasta? Mikä ryhmän toiminnassa on hyvää ja mitä kehittymisen tarpeita jäsenet näkevät? Samalla haluttiin antaa tutkimuksen kohdekunnalle tarttumapintaa asiantuntijaryhmän ja sen toiminnan mahdolliselle kehittämiselle. Aihetta on lähestytty moniammatillisen yhteistyön ja siihen liittyvien ilmiöiden näkökulmasta.

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimusaineisto kerättiin maaliskuussa 2016 erään eteläsuomalaisen keskikokoisen kunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmän varsinaisilta edustajajäseniltä sekä asiantuntijaryhmää hyödyntäneiltä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiltä puolistrukturoidulla kyselylomakkeella (N=12). Lisäksi havainnoitiin kahta saman asiantuntijaryhmän kokousta. Aineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaan luokittelun ja teemoittelun avulla.

2 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Moniammatillisuutta on tutkittu eri näkökulmista paljon niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Nimekkäitä moniammatillisuuden ja dialogin tutkijoita Suomessa ovat muun muassa Kaarina Isoherranen, Kaarina Mönkkönen, Jaakko Seikkula ja Tom Erik Arnkil, joihin kaikkiin on viitattu myös tässä tutkimuksessa.

Moniammatillisen yhteistyön käsitettä on jo pitkään käytetty sosiaali- ja terveysalan kehittämisen yhteydessä (Isoherranen 2012, 10). Moniammatilliseksi yhteistyöksi kutsutaan kahden tai useamman eri koulutuksen saaneen henkilön asiakaslähtöistä yhdessä työskentelyä. Yhteistyö edellyttää vahvaa professiota ja sen ylläpitoa koulutuksen ja tutkimuksen avulla. (Pehkonen 2009, 101.) Työntekijät voivat olla saman tai eri organisaation edustajia.

Maailma muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Eri sektoreilla kehitellään yhä uusia työmuotoja erilaisten ongelmien kohtaamiseen. Rajanvedot erityisasiantuntijoiden välillä ovat hyödyllisiä erikoistumista vaativien tehtävien hoitamiseksi. Toisaalta ne ovat pulmallisia tilanteessa, jossa asiakkaan ongelmat eivät asetu mihinkään tiettyyn lokeroon. Esimerkiksi lastensuojelussa tämä on enemmän sääntö kuin poikkeus. Ongelmien monimutkaisuutta yritetään usein hallita jakamalla kokonaisuus osiin ja hoitamalla osia omina erityisalueinaan. Asiakas joutuu asioimaan usealla taholla samanaikaisesti tai peräkkäin, jolloin työskentely ei etene, vaikka kukin ammattilainen tahollaan toimisi erikseen tarkasteltuna hyvin. Monitasoiset ongelmat ovat tehneet ammatilliset rajanylitykset ajankohtaiseksi, jotta voidaan turvata asiakkaiden kokonaistilanteen huomioiminen. (Seikkula & Arnkil 2009, 13, 20, 29.)

Lastensuojelun asiakkaiden ongelmat ovat monimuotoistuneet, eikä pelkäämään yhden tieteen tai ammattialan viitekehys enää riitä niiden ratkaisemiseen. Myös tietomäärä ja osaamisen vaatimukset ovat eri aloilla lisääntyneet niin, ettei yksittäinen asiantuntija voi enää hallita koko kokonaisuutta. Tässä tilanteessa on moniammatillinen yhteistyö ratkaisukeino, joka kokoo asiakaslähtöisesti eri toimijoiden tiedon ja osaamisen yhteen muodostaen yhteisen kokonaisuuden ja tavoitteen. Sosiaali- ja terveysalan systeemeissä moniammatillinen, yhteiseen toimintaan keskittyvä yhteistyö voi olla jopa tärkeämpää kuin yksittäisen ammattilaisen ja asiakkaan keskinäinen suhde. (Isoherranen 2012, 10; Pärnä 2012, 19–20.)

Seuraava vertaus on mukailtu Isoherrasen (2008a, 30) sekä Vuori-Kemilän, Stengårdin, Saarelan ja Annalan (2010, 24) pohjalta.

Tarinan mukaan viisi sokeaa miestä sai tutkittavakseen norsun, joka oli heille ennestään tuntematon eläin. Yksi miehistä tunnusteli kärsää, toinen korvaa, kolmas syöksyhammasta, neljäs jalkaa ja viides häntää. Kysyttäessä sokeilta miehiltä, millainen eläin norsu on, antoi jokainen erilaisen vastauksen. Yhden mielestä eläin muistutti käärmettä, toisen mielestä puunrunkoa ja niin edelleen, aina sen mukaan, mitä kohtaa kukin oli tunnustellut. Kokonaiskuva eläimestä rakentui vasta, kun miehet keskustelivat keskenään ja yhdistivät havaintonsa.

Tarina sokeista miehistä kuvaa yhteistyön ja ihmisen tai ilmiön kokonaisvaltaisen tarkastelun merkitystä. Yhteistyön tavoitteena on aina yhteisen päämäärän saavuttaminen koordinoitusti toimien sosiaalisissa suhteissa. Yhteisen päämäärän saavuttamisen kannalta on keskeistä, että kukin alansa asiantuntija tuo näkökulmansa yhteisesti käsiteltäväksi, jotta kapeiden osa-alueiden sijaan voidaan tarkastella kokonaisuutta. Ristiriitaisetkin näkökulmat voivat olla dialogisessa vuorovaikutuksessa hedelmällinen maaperä luoville ratkaisuille. (Isoherranen 2008a, 27, 30, 46.)

Moniammatillisuuden käsite herättää myös ristiriitaisia tunteita. Ammattirajojen ylitykset voidaan nähdä niin uhkana kuin helpottavana tekijänä omalle työskentelylle (Isoherranen 2012, 11). Jännitteet ovat eri ammattialojen ja toimintakulttuurien välillä inhimillisiä. Niitä voidaan kuitenkin ylittää, jolloin avautuu mahdollisuus työn kehittämiseen ja luoviin innovaatioihin. (Pehkonen 2009, 102.)

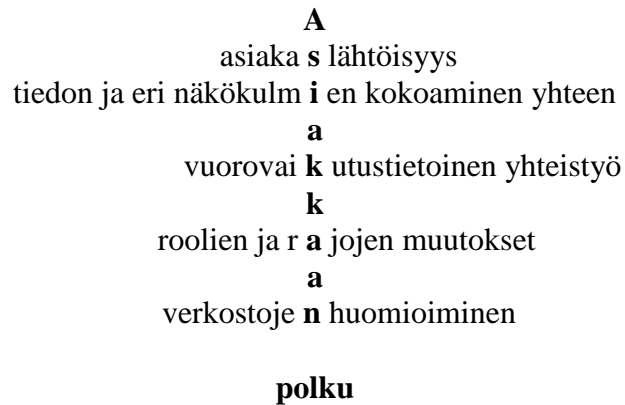
2.1 Moniammatillisen yhteistyön käsite

Moniammatillisen yhteistyön käsite on noussut yhdeksi hyvinvointipalvelujen avainkäsitteeksi. Se liitetään useimmiten vaativiin asiakastilanteisiin, joissa esimerkiksi asiakkaan vaikeudet elämänhallinnassa tai sairauden hoito edellyttävät yhteistyötä eri ammattilaisten välillä (Pärnä 2012, 4). Kaarina Isoherranen (2008a, 33) mukaan käsite on monimerkityksinen ja sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Isoherranen esittelee sitä eräänlaisena sateenvarjokäsitteenä, joka pitää sisällään monenlaisia yhteistyömuotoja. Yksinkertaistaen voidaan ajatella, että asiantuntijat yhdistävät tietonsa ja osaamisensa suorittaakseen tehtävänsä ja päästäkseen tavoitteeseensa, systeemiseen kokonaisuuteen.

Käsitteen taustalla vaikuttava systeemiteoreettinen ajattelu lähtee kokonaisuuden monitasoisista palasista, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Systeemi voi olla esimerkiksi ihmiskeho, perhe, tiimi tai vaikkapa ilmakehä. Systeemin kaikki osat eivät välttämättä ole havaittavissa, mutta ne vaikuttavat toisiinsa. Systeemi tuottaa yhdessä toimien jotain uutta ja siihen vaikuttaa ympäristö, jossa systeemi toimii. Keskeistä systeemisessä ajattelussa on vuorovaikutuksellisten kokonaisuuksien havaitseminen ja ymmärtäminen. (Isoherranen 2008a, 29, 46.)

Kuten jo aiemmin mainittiin, asiantuntijat tekevät usein työtä asiakkaan hyväksi rinnakkain erilaisin tavoittein. Moniammatillisessa yhteistyössä tärkeää on kuitenkin hahmottaa asiakaskohtainen yhteinen tavoite sekä luoda yhteinen käsitys – jaettu sosiaalinen kognitio – asiakkaan tilanteesta ja tarvittavista toimenpiteistä yli ammattirajojen. Sosiaalisesti jaettu kognitio on vuorovaikutuksessa rakennettu systeeminen kokonaisuus, jossa eri näkökulmat asettuvat rinnakkain. Se on yksi moniammatillisen yhteistyön ydinkäsitteistä. (Isoherranen 2008a, 34, 44.)

Seuraava kuvio havainnollistaa moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä tekijöitä muun muassa sosiaali- ja terveysalalla (Isoherranen 2008a, 35).

Kuvio 1. Moniammatillisessa yhteistyössä korostuvia yleisiä käytännön näkökulmia.

Kuviosta 1 voidaan nähdä, että moniammatillista yhteistyötä toteutettaessa on huomioitava asiakaslähtöisyys, tiedon kokoamisen mahdollisuus, vuorovaikutustaidot, roolien muutokset sekä yhteydet verkostoihin. Eri asiantuntijoiden on löydettävä yhteinen kieli tiedon kokoamiseksi ja käsittelemiseksi. Lähtökohtana on yhteinen asiakas, joka pyritään ottamaan kokonaisvaltaisesti huomioon. Myös verkostojen huomioiminen kuuluu kokonaisvaltaiseen näköalaan. Asiakas on osa erilaisia systeemejä, jotka vaikuttavat hänen tilanteeseensa ja käyttäytymiseensä. Moniammatillisen ryhmän kokoontumisessa oleellista on myös hyvä vuorovaikutus eli dialogi ja jokaisen osallistujan osaamisen tunnistaminen. (Isoherranen 2008a, 34.)

2.2 Moniammatillisen yhteistyön edellytykset ja haasteet

Moniammatillisen ryhmän toimivuuden kannalta olennaista on osallistujien vuorovaikutustaidot ja vuorovaikutusjärjestelmien tunnistaminen. Millaisia ovat ryhmän kulttuuri, ryhmäilmapiiri, arvot ja normit? Onko ryhmän toiminta hierarkkista, kollektiivista, rationaalista vai vapaata? Toisten vuorovaikutuksen arviointi on helppoa, mutta oman tyylin tunnistaminen ja muokkaaminen on vaikeampi tehtävä. Eri tilanteissa vaaditaan erilaista käyttäytymistä, jolloin asiantuntijalta vaaditaan sosiaalista herkkyyttä ja kykyä joustavasti vaihtaa rooliaan. (Isoherranen 2008b, 52–54; Isoherranen 2008c, 99.)

Kun erilaisen koulutuksen saaneet ammattilaiset työskentelevät yhdessä, ristiriitatilanteita väistämättä syntyy ja pitääkin syntyä. Avainkysymys on kuinka niitä osataan käsitellä. Jos erimielisyyksien tarkastelulle ja perusteluille annetaan aikaa, ymmärrys ja luottamus lisääntyvät. Sujuva yhteistyö ei vaadi, että kaikki osapuolet pitävät toisistaan. On kuitenkin pyrittävä siihen, että jokaisen erilaisuus hyväksytään. Haasteellisimmat konfliktit liittyvät usein erilaisiin arvoihin. Siksi olisi tärkeää keskustella asiantuntijaryhmän yhteisestä arvopohjasta. Hyvin hoidettuina konfliktit lisäävät ryhmän koheesiota eli yhteenkuuluvuutta. Etenkin johtajan on hyvä pitää mielessä myös ryhmäytymisen eri vaiheet. (Isoherranen 2008c, 102, 105–106.)

On huomattu, että suurissa ryhmissä voi yksilön suoritus olla myös vähäisempi kuin mihin hän oikeasti kykenee. Halu vetäytyä vastuusta tai siirtää se esimerkiksi lääkärille voi estää työntekijää tuomasta näkemyksiään julki.

Myös muun muassa professionaalinen tietämyksen mukanaan tuoma arvohierarkia, sosiaaliset valta-asemat ja roolit voivat tuoda haasteita moniammatilliseen yhteistyöhön. Riskinä voi olla valtapeli, jossa kilpaillaan näkemysten paremmuudesta ja siitä, kuka saa määritellä ratkaisut tilanteeseen. Haasteita voi aiheuttaa myös erilainen terminologia ja kieli. (Rekola 2008, 16; Isoherranen 2008c, 90; Vuori-Kemilä ym. 2009, 69.)

Toimiva moniammatillinen työskentely edellyttää ryhmän jäseniltä kykyä jakaa tietoa tiiviisti ja ymmärrettävästi, kykyä ottaa yhteistä vastuuta, halukkuutta olla samanaikaisesti sekä oppija että erikoisasiantuntija ja valmiutta sopeuttaa roolinsa tiimin sisällä asiakkaan tarpeista lähtien. Asiantuntijoiden yhdessä synnyttämän ratkaisun tulee olla sellainen, että kaikki ymmärtävät sen olevan tässä hetkessä paras mahdollinen ja kaikki voivat yhteisvastuullisesti sitoutua siihen. (Isoherranen 2008a, 39, 44.)

Moniammatillisessa yhteistyössä piilee dilemma. Yhtäältä keskiössä on oma erityisosaaminen, toisaalta on rakennettava yhteistä osaamista. Ensinnäkin olennaista on ymmärtää oman osaamisen ja tiedon erityislaatuisuus, jotta sen voi rohkeasti antaa ryhmän yhteiseen käyttöön. (Isoherranen 2008a, 41.) Toiseksi keskeistä on, miten asiantuntijat perustelevat ja tuovat esille asiantuntijuuttaan ja ammatillista asemaansa. Jokaisen ryhmän jäsenen tulisi tuoda oma asiantuntijuutensa yhteiseen käyttöön ja tarkastella asiakkaan tilannetta oman asiantuntija-alueensa näkökulmasta yhdessä muiden jäsenten kanssa. On siis annettava tilaa toisten äänille mutta samalla vastattava siitä, että tuo esille oman näkemyksensä. (Rekola 2008, 15; Vuori-Kemilä ym. 2009, 69.)

2.3 Moniammatillinen yhteistyö lastensuojelussa

Lastensuojelu ratkoo ihmisten elämän ongelmia. Helposti voi käydä niin, että ongelmalähtöisyys peittää näköalat. Lastensuojelun asiakkuus voi näyttäytyä kompleksisena kokonaisuutena, jossa ongelmien syyt ja auttamisen keinot ovat monitahoisia ja vaikeasti tunnistettavissa. Problematiikka ei aina ole ratkaistavissa nopeasti yksinkertaisilla keinoilla. Mustavalkoisen ajattelun sijaan tilanteita tulisi tarkastella eri näkökulmista ja hahmottaa selviytymisen jatkumo. (Bardy 2013, 7; Huuskonen, Korpinen, Pösö, Ritala-Koskinen & Vakkari 2010, 656.)

Lastensuojelun työkenttä on laaja ja kokonaisuudet vaikeita. Hyvää yhteistyötä tarvitaan paljon. Lastensuojelutyön ydin on työntekijän pysähtyminen lapsen ja hänen läheistensä tilanteen äärelle niin, että avun ja suojelun tarpeisiin voidaan vastata parhaalla mahdollisella tavalla. Työn tulee rakentua huolella tehtyihin tilannearvioihin, joissa asianomaisten eli asiakkaiden itse tuottama tieto on keskipisteessä. Yhteistyön eri hoitotahojen kesken tulee olla suunnitelmallista ja voimaannuttavaa. (Heinonen & Sinko 2013, 121.)

Toimiva lastensuojelu -raportissa (2013, 55, 57) mainitaan, että lastensuojelun kehittämisessä tulisi asettaa pitkän aikavälin tavoitteeksi asiakkaiden kohtaaminen kokonaisuutena. Raportissa pohditaan lastensuojelun roolia vaikeasti ongelmallisissa asiakastilanteissa. Lastensuojelusta puuttuvat määritelmät ongelmien vaikeusasteista tai osaamisen vaativuusasteista.

Niin sanotulla perustasolla on jouduttu hoitamaan tilanteita, joissa tarvittaisiin erikoistunutta ja moniammatillista osaamista. Näihin monialaisuuden haasteisiin Lastensuojelulain (417/2007) 14 §:n velvoittaman lastensuojelun asiantuntijaryhmän voidaan ajatella osaltaan vastaavan.

Moniammatillisen yhteistyön tarpeellisuutta lastensuojelussa voidaan tarkastella myös taloudellisesta näkökulmasta. Hyvinvointipalveluissa työn tuloksia mitataan vaikuttavuudessa ja tehokkuudessa. Kustannustehokkaampaa on estää päällekkäinen työskentely tarkastelemalla asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti. (Isoherranen 2012, 30.)

3 LASTENSUOJELUN ASIAANTUNTIJARYHMÄ

Suomalaiset lapset ja nuoret ovat keskimäärin hyvinvoivia. Lastensuojelun asiakkuudet ovat kuitenkin lisääntyneet; vuosittain enemmän asiakkuuksia avataan kuin päätetään. Ongelmat asiakkuuksien takana ovat myös moninaistuneet. Taustalla on monia eri tekijöitä taloudellisista yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja palvelujen muutoksiin. Henkilökunta lastensuojelussa ei kuitenkaan ole lisääntynyt samassa suhteessa asiakasmäärien kanssa. Asiakkuuksien lisääntyminen ja ongelmien moninaistuminen lisäävät työntekijöiden kuormittuneisuutta. Liika kuormittuneisuus taas aiheuttaa toivotonmuutta ja vaihtoehtottomuutta. (Taskinen 2010, 7; Huuskonen ym. 2010, 650; Lapsi- ja nuorisopolitiikan koordinaation vahvistaminen – Lastensuojelulain ja nuorisolain lasten ja nuorten kasvua ja hyvinvointia edistävien yleisten säännösten kehittäminen ja yhteensovittaminen 2010, 11; Bardy 2013, 13.)

Ongelmien monimuotoisuus vaatii sujuvaa yhteistyötä eri tahojen kesken. Artikkelissaan Moniammatillisuus sosiaalityön toimintaympäristössä (2009, 102–103) Aili Pehkonen toteaa, että yksi yhteiskuntamme tärkeimmistä investoinneista tulevaisuuteen on lasten hyvinvoinnin turvaaminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitsemme laaja-alaista, moniammatillista yhteistyötä. Mukaan tarvitaan ammattilaisia, jotka voivat katsella tilannetta riittävän kaukaa, ilman henkilökohtaisia siteitä. Kauempaa tarkastelu tuo uusia näkökulmia, ehkäpä luoden toivoa ja antaen uusia vaihtoehtoja, miten edetä. (Bardy 2013, 14.)

Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu -raportissa (2013) mainittiin haasteena lastensuojelutyön laadulle työntekijöiden vaihtuvuus ja epäpätevyys sekä näyttöön perustuvien käytäntöjen vähyys. Esimerkiksi se, että arvio lastensuojelutarpeesta tai huostaanoton välttämättömyydestä olisi yhden työntekijän varassa, on ongelmallista. Systemaattisten, strukturoitujen menetelmien vähäisyys vaikeuttaa lastensuojelun laadunarviointia ja seurantaa. Toisaalta luovuus ja joustavuus työskentelytavoissa voi lisätä hyvää ammatillisuutta. (Toimiva lastensuojelu 2013, 36.) Mikäli seuraavissa alaluvuissa esitelty lastensuojelun asiantuntijaryhmä toimii odotusten mukaisesti, vastaa se osaltaan edellä mainittuihin ongelmiin. Ryhmä tukee sosiaalityöntekijää vaativissa tilanteissa ja toimii samalla myös eräänlaisena kontrolloijana, jolloin lastensuojelutyön laadukkuus voi lisääntyä.

Asiakastyössä tärkeää on eettisesti ja ammatillisesti hyvä vallankäyttö. Tällaista on toiminta, joka tähtää asiakkaan edun ja hoidon tavoitteiden mukaisten muutosten saavuttamiseen sekä asiakkaan itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen. Usein ajatellaan, että asiakaslähtöisyys toteutuu ainoastaan kasvokkaisessa kontaktissa. Suoraan asiakkaan kanssa työskentely nähdään eettisesti kestäväksi ja arvokkaaksi. Sitä vastoin byrokratiatyöhön on liitetty negatiivisia mielikuvia, joissa vaikuttavina tekijöinä nähdään enemmän viraston normit kuin asiakkaan elämäntilanne. Kuitenkin molempia työskentelymuotoja tarvitaan tasapuolisen ja oikeudenmukaisen kohtelun ja asiakkaan edun takaamiseksi. Säädökset ja lait ovat painavine velvoitteineen väistämätön osa laadukkaita lastensuojelupalveluita. Pohjimmiltaan kyse on asenteista ja halusta toimia asiakkaan hyväksi. Olennaista on työntekijän ja organisaation jatkuva itse-reflektio eli itsearviointi, jossa ratkaisuja, käyttäytymistä ja heränneitä tunteita tarkastellaan rakentavasti. (Heinonen & Sinko, 123–124; Vuori-Kemilä ym. 2009, 51, 53.)

Hyvinvointipalvelujen ammattilaisilta edellytetään laajempaa perspektiiviä ja luopumista omista käsityksistään silloin, kun parempia tuodaan esille. Liian tarkasti määritellyt kuvaukset hyvästä ja ammatillisesta työntekijästä tai suotuisista olosuhteista lapselle luovat ahtaita mielikuvia, joissa prosessit eivät etene toivotulla tavalla. Vuorovaikutustyössä, mitä lastensuojelu pohjimmiltaan on, tarvitaan väljyyttä ja vaihtelevuutta sekä kykyä kohdata toinen ihminen. (Kaikko & Friis 2013, 110.)

3.1 Lastensuojelun asiantuntijaryhmän toimintaa säätelevät tekijät

Lastensuojelun monialaisuuteen liittyvät haasteet on huomioitu lainsäädännössä. 1.1.2008 voimaan tulleen Lastensuojelulain (417/2007) 3. luvun 14 §:n mukaan kunnan on turvattava lastensuojelun moniammatillinen asiantuntemus huolehtimalla siitä, että ”lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta”. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kunnan tai kuntien yhteistyössä on kootava lasten ja nuorten kasvua tukevien palveluiden edustajista pysyvä lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Kunta voi huolehtia ryhmän järjestämisestä eri tavoin, hyödyntäen asiantuntemusta oman organisaation sisällä tai tarvittaessa ulkopuolisten toimijoiden kautta (Räty 2015, 120).

Asiantuntijaryhmän toiminta on sosiaalihuollon alaisuudessa, mutta virallinen vastuutaho on sosiaalilautakunta. Kunnat voivat joustavasti päättää, kuinka jäsenet ryhmään nimitetään. Suositeltavaa on pyytää sellaisia henkilöitä, joita lastensuojelun edustajat ehdottavat. Päätös osallistujista voidaan jättää myös toivottujen alojen organisaatioiden päätettäväksi. Ehdokkaiden valinnan ja suostumuksen jälkeen sosiaalilautakunta antaa ryhmälle virallisen statuksen ja valtuuden toimia. Ryhmään osallistuminen kuuluu työaikaan. Aina kaikkien jäsenten läsnäolo ei ole tarpeellista ja kokoonpanoa voi soveltaa tarpeiden mukaan. (Lastensuojelun käsikirja, 2015.)

Asiantuntijaryhmä avustaa lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää lapsen edun mukaisen lastensuojelun toteuttamisessa (Räty 2015, 120).

Ryhmän luonne on konsultoiva, joten asiakkaan läsnäolo ei yleensä ole taroituksenmukaista. Asiantuntijaryhmällä tulee olla toimintamalli, jossa on sovittu muun muassa toimintamenettely, puheenjohtaja, kokoontumisajat sekä työskentelyn arviointi ja arkistointi. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Ryhmän toimintaa ja tehtäviä määrittävät Lastensuojelulain (417/2007) lisäksi Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston (Valvira) valvontasuojeluohjelma, kunnalliset lastensuojelupalvelut, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimat lastensuojelun laatusuositukset sekä Toimiva lastensuojelu -raportti (Organisaation sisäinen ohjeistus 2016, 2). Näiden lisäksi lastensuojelun asiantuntijaryhmän kokoamiseen ja toimintaan vaikuttaa myös muita lakeja.

Asiantuntijaryhmälle ei ole säädetty oikeutta saada konsultaation tai lausuntonsa pohjaksi käsiteltävissä olevan asiakastapauksen salassa pidettäviä tietoja. Tapaukset käsitellään siis pääsääntöisesti anonymisti. Jos välttämättömät, tunnistetiedot voidaan kuitenkin luovuttaa asiantuntijaryhmän käyttöön julkisuuslain 26 §:n 3 momentin (toimeksiantotehtävä), sosiaalihuollon asiakaslain 16 §:n (asiakkaan tai edustajan suostumus) tai asiakaslain 17 §:n sekä 18 §:n perusteella (tietojen luovutus ilman asiakkaan suostumusta). (Räty 2015, 120; Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999 26 §; Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 16, 17 ja 18 §.)

Lastensuojelulain (417/2007) 15 § velvoittaa terveydenhuollon edustuksen asiantuntija-apuna sekä lasta hoitavana tahona. Terveystieteidenhuollolla on erityinen velvoite yhteistyöhön, sillä lasten ja nuorten psyykkisten häiriöiden edellyttämä hoito on ensisijaisesti terveydenhuollon vastuulla. Yhteistyö lastensuojelun ja terveydenhuollon välillä on usein välttämättömä lapsen edun ja tarpeiden turvaamiseksi. (Taskinen 2010, 38; Räty 2015, 122).

3.2 Lastensuojelun asiantuntijaryhmän kokoonpano ja toiminta tutkimuskunnassa

Tässä alaluvussa esitellään tutkimuskunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmää sellaisena kuin se oli tutkimuksen tekovaiheessa. Ryhmän kokoonpano ja toiminta on ajan saatossa muotoutunut ja kehittynyt eri tavoin. Kehitystä voidaan odottaa tulevaisuudessakin, joten lukijan on tärkeää ymmärtää, että kaikki tässä luvussa esitellyt asiat eivät välttämättä myöhemmin pidä paikkaansa. Lastensuojelulain (417/2007) 14 pykälä ei määrittele tarkasti, millainen asiantuntijaryhmän tulee olla. Kunnat voivat itse melko vapaasti määrittellä tarvittavan kokoonpanon ja heille sopivan rakenteen.

Kunnassa, jossa tutkimus tehtiin, on lastensuojelun asiantuntijaryhmässä lähtökohtaisesti edustettuna lastensuojelun avo- ja sijaishuolto, koulu- ja neuvolaterveydenhuolto, perheneuvola, päihdehuolto sekä juridiikka. Lisäksi lasten- ja aikuispsykiatria antavat tarvittaessa puhelinkonsultaatiota. (Organisaation sisäinen ohjeistus 2016, 3.) Ryhmään kuuluu yhteensä yhdeksän nimettyä, pysyvää jäsentä. Jäsenet ovat lupautuneet ryhmään itse, eivät määrättyinä. Varsinaisten jäsenten lisäksi ryhmässä on mukana vaihtelevasti lapsen asioista vastaavia lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöitä.

kijöitä, kuitenkin aina vähintään yksi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on mahdollista olla myös yhteydessä muihin tarpeelliseksi katsomiinsa asiantuntijoihin ja pyytää heitä osallistumaan asiakastapauksensa käsittelyyn asiantuntijaryhmässä.

Kyseessä olevan kunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmä kokoontuu ennalta sovitusti kerran kuukaudessa noin puolentoista tunnin ajan. Käsiteltäväksi otetaan yleensä 1–2 casea eli asiakastapausta, joihin tukea kaivataan. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä laatii lyhyen, mieluiten maksimissaan yhden A4 mittaisen tiivistelmän asiakkaan tilanteesta ja vaiheista. Sosiaalityöntekijän on tärkeä pohtia valmiiksi ne kysymykset (1–3), joihin hän kaipaa asiantuntijaryhmältä vastausta. Tiivistelmä lähetetään etukäteen kaikille osallistujille. Näin jokaisella asiantuntijajäsenellä on pohjatietoa ja jokin näkemys siitä, miten asiakkaan tilanteessa voisi edetä. Kokoontumisissa on lähtökohtaisesti aina sama puheenjohtaja, joka johtaa ryhmän toimintaa ja kokouksen kulkua. Puheenjohtajan tehtäviin kuuluu myös tiivistää asiantuntijaryhmän antama suositus kirjalliseen muotoon. (Organisaation sisäinen ohjeistus 2016, 4, 7.)

Tapaukset käsitellään nimettömästi, eikä asiakas itse osallistu käsittelyyn. Asiakasta informoidaan siitä, että hänen asiaansa käsitellään asiantuntijaryhmässä ja jälkeinpäin suullisesti ryhmän antamasta suosituksesta (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999, 11 §). Suositus kirjataan lapsen asiakastietoihin (Lastensuojelulaki 417/2007, 33 §) ja asiakas saa sen luettavakseen pyytäessään. (Organisaation sisäinen ohjeistus 2016, 4.)

Asianosaisella on myös oikeus saada tietää, ketkä ovat hänen asiansa käsittelyyn osallistuneet (Räty 2015, 120). Etäisyyden ylläpitäminen asiantuntijoiden ja asiakkaiden välillä edesauttaa asiantuntijajärjestelmän työrauhaa ja voi tuottaa upeita ammatillisia ratkaisuja. Toisaalta se hankaloittaa asiakkaiden voimavarojen valjastamista pulmanratkontaan silloin, kun sitä tarvittaisiin. (Seikkula & Arnkil 2009, 13.)

Asiantuntijaryhmällä ei ole päätösvaltaa, mutta se voi antaa lausuntoja päätöksenteon tueksi esimerkiksi hallinto-oikeudelle (Taskinen 2010, 38; Räty 2015, 120). Tutkimuksen kohdekunta on linjannut asiantuntijaryhmän toimintaa niin, ettei se lähtökohtaisesti anna lausuntoja. Ryhmä antaa suosituksen, joka kirjataan lapsen asiakirjoihin. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on itsenäinen ratkaisovalta eikä se ole sidottu asiantuntijaryhmän suositukseen.

Ryhmän tarkoituksena on taata sosiaalityöntekijälle neutraali ammattilaisten konsultaatio. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää, milloin ja miten hän hyödyntää ryhmän asiantuntemusta vai hyödyntääkö lainkaan. Sosiaalityöntekijällä ei siis ole velvollisuutta noudattaa ryhmän antamia suosituksia. (Lastensuojelun käsikirja 2015).

Asiantuntijaryhmän suositus ei myöskään saa pelkästään olla päätöksenteon perusteena. Mikäli asiantuntijaryhmän suositusta tai lausuntoa käytetään päätöksenteon perusteena, on asiakirjoista tultava ilmi, minkälaisen tiedon

pohjalta asiantuntijaryhmä on kannanottonsa antanut. (Haarajoki 2013, 8; Rätty 2015, 120.)

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä ei ole pelkästään huostaanottotilanteita varten vaan sitä voidaan käyttää jo varhaisemmassa vaiheessa. Asiantuntijaryhmän hyödyntämiseen tulee olla mahdollisuus kaikissa lastensuojelun prosessien vaiheissa. Tutkimuksen kohdekunnassa sosiaalityöntekijöitä on ohjeistettu tuomaan pohdittavaksi muun muassa sellaisia asiakastapauksia, joissa työntekijän oma ammattitaito ei riitä arvioimaan asiakkaan mielen-terveys- tai päihdeongelmia, pohditaan täyttyvätkö huostaanoton perusteet tai kun työntekijöillä on erilaiset näkemykset suunnasta. Myös asiantuntijajäsen voi ehdottaa sosiaalityöntekijälle asiakastapauksen tuomista asiantuntijaryhmään. (Organisaation sisäinen ohjeistus 2016, 5–6.)

3.3 Ryhmädynamiikka ja inhimilliset tekijät

Lastensuojelun asiantuntijaryhmään tullaan hyvinvointipalveluista, joissa henkilöstöresurssit ovat työmäärään nähden niukat. Kuormittuneiden ammattilaisten kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että jäsenet omakohtaisesti sitoutuvat ryhmän toimintaan ja tavoitteisiin. Sitoutumattomana voi helposti tarjota muille ratkaisua, joka on ylimitoitettu olosuhteisiin nähden eikä ammattilainen välttämättä edes itse usko sen toimivuuteen. Klefbeck, Hultkrantz-Jeppson, Marklund, Bergerhed ja Forsberg ovat havainneet eräänlaisen spiraaliprosessin, jonka myötä osanottajat sitoutuvat ryhmän toimintaan. Sitoutuminen vaatii ikään kuin vaipumisen toivotonmuuden syövereihin eli samaistumisen vaikeassa tilanteessa olevien henkilöiden kokemuksiin. Vasta sitten ratkaisun löytäminen lähtee omasta halusta. (Seikkula & Arnkil 2009, 39–40.) Asiantuntijaryhmän jäsenyys edellyttää empatiakykyä, analyyttisuutta sekä riittävää kokemusta ja tietämystä.

Ammattilaisten kokoontuessa usein pyritään määrittelemään yhteinen ongelma, jota käsitellään. Tämä voi olla ryhmän sudenkuoppa. Moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä jäsenten on tärkeää ymmärtää, että jokainen katsoo asiakkaan tilannetta omasta ammatillisesta näkökulmastaan. Vaikka tavoitteena on käsitellä asiakkaan tilannetta kokonaisuutena, ei yhtä yhteistä ongelmaa ole olemassa. Asiakkaan ongelmat näyttäytyvät eri tavalla eri asiantuntijajäsenille heidän ammattialastaan riippuen. Eri perspektiivit ovat moniammatillisen ryhmän rikkaus. Ne tuovat avoimessa dialogissa uutta ymmärrystä. (Seikkula & Arnkil 2009, 36–38, 83.)

Dialogi ja dialogisuus ovat moniammatillisen tiimin vuorovaikutuksen ja onnistumisen lähtökohta. Lastensuojelun asiantuntijaryhmän tarkoitus ei ole neuvotella eli päästä sopimukseen erimielisten osapuolten kesken vaan dialogisen eli vastavuoroisen kommunikaation avulla saavuttaa uusi ymmärrys, joka antaa perustan myöhemmälle ajattelulle ja toiminnalle. (Seikkula & Arnkil 2009, 87; Mönkkönen 2002, 33–34.)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on avainasemassa. Hänen tehtävänsä on suunnitella, ohjata ja arvioida työprosessia. Sosiaalityöntekijän on pystyttävä toimimaan asiantuntijatiimin jäsenenä muiden osaamista hyö-

dyntäen ja ymmärrettävä oman osaamisensa rajat. Taustavoimana on sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen edusta, oikeuksista ja osallisuudesta. (Heinonen & Sinko 2013, 126.)

3.3.1 Ryhmäilmiöitä

Seikkula ja Arnkil (2009, 43) ovat pohtineet vuorovaikutuksessa ilmeneviä rakenneyhtäläisyyksiä eli isomorfoita. Isomorfoilla tarkoitetaan oletusta siitä, että vuorovaikutuksessa olevat systeemit alkavat tuottaa yhteistä rakennetta ja samankaltaistua. Keskeistä on tunteiden tarttuminen. Ilmiöön liittyvät myös transferenssi- eli tunteensiirtoilmiöt sekä vastatunteet. Transferenssi-ilmiöt ja vastatunteet tarkoittavat aiempien kokemusten heijastumista nykyhetkeen ja tunteisiin (Vuori-Kemilä ym. 2009, 50).

Seikkula puhuu myös rajasysteemeistä, joissa työntekijä ja asiakas alkavat käyttäytyä toistensa tavoin. Jotta näin ei työntekijän puolelta kävisi, on hoitavan tahon pystyttävä tuomaan rajasysteemiin järjestäytyneisyyttä, joustavuutta ja ongelmien monipuolista hahmottamista. (Seikkula & Arnkil 2009, 30, 42.)

Samastuva ymmärtäminen, empatia, on sosiaalisen kanssakäymisen ydin, mutta tarpeeksi pitkälle mentyään se voi olla haaste auttamiselle. Liian vahva tunneside voi kaventaa näkökulmia ja toisin toimimisen mahdollisuuksia. Voidaankin olla tilanteessa, jossa pyritään vakuuttelemaan kaikki muut osapuolet oman näkemyksen oikeellisuudesta mahdollisesti sivuuttamalla muiden ehdotukset. Tällainen käyttäytyminen voi nousta pintaan erityisesti silloin, kun omat huolet kasvavat. Näin ollen isomorfisille ilmiöille ovat erityisen alttiita ne kokoukset, joissa käsitellään vaikeita, huolta herättäviä kysymyksiä. (Seikkula & Arnkil 2009, 43–44.) Ammattilaisen on tärkeää tunnistaa ja reflektoida käyttäytymistään jatkuvasti, jotta nämä edellä mainitut ilmiöt eivät hallitse työskentelyä.

3.3.2 Puheenjohtajan rooli

Monipuolisen käsittelyn kannalta asiantuntijaryhmän kokoontumisessa on tärkeää vetäjän ulkopuolisuus, jotta isomorfisia ilmiöitä ei pääse syntymään. Vetäjän ulkopuolisuus käsiteltävään asiaan nähden korostuu sitä enemmän, mitä korkeammat huolet asiaa hoitavalla työntekijällä on. Myös asiakkaan näkökulmasta ulkopuolinen vetäjä voi tuoda turvallisuudentunnetta puolueettomuuden kautta. Vetäjä on tärkeässä roolissa keventämässä osallistujien taakkaa hoitaessaan palaverin kulkua. Hän huolehtii siitä, että jokaisella on mahdollisuus tulla kuulluksi. (Seikkula & Arnkil 2009, 64, 66.) Työnohjauksellista otetta tai näkökulmaa olisi hyvä pohtia. Helpottaisiko ryhmädynamiikkaa se, että vetäjällä on koulutusta työnohjauksesta?

Tutkimuksen kohdekunnassa asiantuntijaryhmän puheenjohtaja on aiemmin tullut lastensuojelun ulkopuolelta. Tutkimuksen tekohetkellä puheenjohtajana toimi kyseessä olevan kunnan lastensuojelun avohuollon johtava sosiaalityöntekijä. Johtavan sosiaalityöntekijän valinta tehtävään on perusteltavissa sillä, että lastensuojelu on asiantuntijaryhmän tilaajana. Johtava

sosiaalityöntekijä ei suoraan tee asiakastyötä ja on siis ikään kuin ulkopuolisen asemassa. Joissakin tapauksissa haasteita voi tuoda se seikka, että johdettava sosiaalityöntekijä on lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lähiesimies ja siten kytköksissä käsiteltävään asiakastapaukseen.

3.4 Moniammatillisen ryhmän ideaalimalli

Kaarina Isoherranen on esitellyt hahmotelman moniammatillisesta ideaali-tiimistä (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 170–171):

Toimivan tiimin jäsenillä on ymmärrys yhteisen toiminnan tarkoituksesta ja sovittu yhteiset tavoitteet. Sen lisäksi he ovat halukkaita työskentelemään näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. He haluavat olla tietoisia ja kiinnostuneita siitä, kuinka heidän yhteistoimintansa onnistuu.

Tiimissä ollaan halukkaita tietämään, millaista osaamista sen jäsenillä on. Kaikkien osaamista pyritään käyttämään sopivasti ryhmän tavoitteiden saavuttamiseksi. Ryhmän jäsenet kuuntelevat toinen toisiaan ja pyrkivät tarvittaessa selventämään toistensa lausumia. He osoittavat välittävänsä siitä, mitä toiset ajattelevat, sanovat tai tuntevat ryhmässä. Erilaisia mielipiteitä arvostetaan ja niiden esittämiseen rohkaistaan.

Tiimissä kyetään käsittelemään ristiriitatilanteet ja työskentelemään entistä innostuneemmin niiden selvittämisen jälkeen. Tiimin jäsenet käyttävät energiansa ongelmien ratkomiseen eivätkä niinkään keskinäiseen kilpailuun tai kiistelyyn.

Roolit ovat tasapainossa ja niistä on selkeästi sovittu. Pelkkä roolien nimeäminen ei yksistään riitä, vaan on sovittava, mitä tietyn roolin haltijalta tiimissä odotetaan. Tiimi rohkaisee jäseniään luovuuteen, ja virheet koetaan yhdessä oppimisen mahdollisuutena. Muutosvaiheisiin halutaan vastata, ja jäsenet ovat joustavia ja avoimia uusille ajatuksille ja kokeiluille.

Sovitusti tiettyinä aikoina kokoonnutaan arvioimaan omaa toimintaa. Ryhmän jäsenet tunnistavat luottamuksen oleelliseksi tekijäksi kehittymiselle ja haluavat ylläpitää sitä. Eri-tyisesti moniammatillisissa ryhmissä on tärkeää sopia siitä, mitkä ovat yhteistä päätöksentekoa vaativia tilanteita ja mitä yksilö- ja yhteisvastuukysymykset merkitsevät.

Moniammatillinen asiantuntijaryhmä tarvitsee siis monenlaista panostusta jokaiselta jäseneltä, jotta se toimisi toivotusti. Tärkeää asiantuntijuuden vahvistumisen kannalta on vuorovaikutuksen laadun kehittäminen, työn-jaon selkiyttäminen sekä aktiivinen tietojen vaihto. Avaintekijänä on kuitenkin asiantuntijoiden taito oppia muilta ja antaa omat tietonsa ja taitonsa muiden käyttöön. Yhdessä asiantuntijuutta rakentaen saa moniammatillinen yhteistyö lisäarvoa. Kehittämisosaaaminen ja työn arvioiva kehittäminen kuuluvat olennaisena osana hyvän moniammatillisen tiimin toimintaan.

(Pärnä 2012, 21.) Kuvauksen kaltaista täydellistä tiimiä on tuskin olemassa. Ideaalimalli on kuitenkin tavoittelemisen arvoinen.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tavoite oli tehdä näkyväksi osallistujien kokemuksia lastensuojelun moniammatillisen asiantuntijaryhmän toiminnasta. Samalla haluttiin herätellä asiantuntijaryhmän jäseniä pohtimaan omaa rooliaan ryhmässä. Opinnäytetyö tuo kokemukset tutkimuskunnan lastensuojelun avohuollon tarkasteltaviksi, jolloin mahdolliset kehittämiskohteet nousevat esiin. Tiedonlähteiksi valittiin asiantuntijaryhmän varsinaiset jäsenet sekä ne lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät, jotka olivat asiantuntijaryhmää hyödyntäneet. Asiakkaat rajautuivat pois aikataulullisten tekijöiden, opinnäytetyön laajuuden ja sen vuoksi, ettei asiakas ole ryhmässä mukana. Jatkoa ajatellen kiinnostava näkökulma olisi tutkia myös niiden lastensuojelun asiakkaiden kokemuksia asiantuntijaryhmän toiminnasta, joiden tilannetta on ryhmässä käsitelty.

Tutkimustehtävänä oli selvittää, millaisena lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäsenet ja ne lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät, jotka ovat ryhmää hyödyntäneet, ovat kokeneet asiantuntijaryhmän toiminnan. Tavoitteena oli saada selville, onko asiantuntijaryhmän tehtävä kaikille selkeä ja tavoitteet yhtäläiset, onko ryhmän toiminta mielekäästä sekä näkevätkö osallistujat ryhmän toiminnassa kehittämistarpeita.

Tutkimuskysymykset tarkentuivat kirjallisuuteen perehtymisen, tutkijan oman kiinnostuksen sekä tutkimuksen tilaajan toiveiden pohjalta seuraavanlaisiksi:

1. Millaisena lastensuojelun asiantuntijaryhmä ja sen tehtävät koetaan?
2. Mikä lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnassa on hyvää?
3. Miten lastensuojelun asiantuntijaryhmän toimintaa voisi kehittää?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus toteutettiin maalिस-huhtikuun 2016 aikana. Aikataulu oli siis tiukka. Tutkimuslupaa haettiin helmikuun lopussa ja se myönnettiin onneksi nopeasti maaliskuun alussa. Taustateoria koottiin lastensuojelun ja moniammatillisuuden näkökulmasta maaliskuun alkupuolella.

Aineisto kerättiin kohdekunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäseniltä sekä ryhmää hyödyntäneiltä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiltä puolistrukturoidulla sähköisellä kyselyllä. Lisäksi tutkija osallistui kahteen asiantuntijaryhmän kokoontumiseen havainnoijan roolissa. Ensimmäisessä kokouksessa ryhmän jäseniä informoitiin tehtävästä opinnäytetyöstä ja heille jaettiin siitä ennakkotiedote (liite 1). Poissaolleille jäsenille se lähetettiin sähköpostilla.

Kysely rakennettiin teoriaan ja ryhmän toimintaan perehtymisen jälkeen ja lähetettiin sähköisesti kaikille kohdekunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäsenille sekä avohuollon sosiaalityöntekijöille (yhteensä 21). Vastaukset (yhteensä 12) saatiin ennen maaliskuun loppua, jolloin aineiston analysointivaihe alkoi.

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullinen tutkimus ei tavoittele tilastollisia yleistyksiä, vaan pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään jotakin ilmiötä tai tapahtumaa. Tavoitteena on antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta tutkittavalle ilmiölle. Siksi on tärkeää, että aineistonhankinnan kohteena olevat henkilöt tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. Kohdejoukosta voidaan käyttää nimitystä eliittiotanta. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 85–86.) Myös tässä tutkimuksessa voidaan puhua eliittiotannasta, sillä tiedonantajiksi valittiin asiantuntijajäsenet ja ryhmää hyödyntäneet sosiaalityöntekijät. Heidän voidaan olettaa tietävän tutkittavasta ilmiöstä eli lastensuojelun asiantuntijaryhmästä eniten.

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on luonteenomaista tarkastella valittua ilmiötä mahdollisimman monesta näkökulmasta. Ominaista on ilmaisullinen rikkaus ja monitasaisuus. Kerätty aineisto on käytännössä ehtymätön. Se voi olla tutkimuksen rikastuttaja mutta myös ongelma. Haasteena on teorian ja aineiston rajaaminen. Kuinka määrittää taustateoria ja valita metodi, jonka pohjalta aineistoa haravoidaan? (Alasuutari 2012.) Rajaaminen on tärkeää selkeyden ja tutkimuksen loppuun saattamisen kannalta. Monitasaisuus ei kuitenkaan rajoitu pelkästään tutkimuksen tekovaiheeseen. Myös tulokset ovat avoimia monenlaiselle tarkastelulle.

5.1 Aineiston hankinta

Tutkimusaineisto kerättiin lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäseniltä sekä ryhmää hyödyntäneiltä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiltä puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Aineisto kerättiin sähköpostikyselynä, jotta kaikkien osallistujien näkökulma tulisi yksilöllisesti esiin. Vaihtoehtona olisi ollut haastattelu, mutta ne rajautuivat pois aikataulullisten ongelmien vuoksi. Kyselymenetelmä on tehokas, sillä se säästää aikaa

ja vaivannäköä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190). Tässä tutkimuksessa aikaa ja vaivaa säästyi sekä tutkijalta että tiedonlähteiltä. Molempien aikataulut olivat tiukat ja melko joustamattomat. Aineistona on käytetty myös tutkijan havaintoja kahdesta asiantuntijaryhmän kokouksesta.

Kyselyssä oli seitsemän kysymystä liittyen asiantuntijaryhmän toimintaan ja siihen, millaisena kukin vastaajista sen kokee. Lisäksi kyselylomake sisälsi yhden taustakysymyksen, jossa kartoitettiin, onko vastaaja ryhmän varsinainen asiantuntijajäsen vai ryhmää hyödyntänyt sosiaalityöntekijä. Loput seitsemän kysymystä olivat avoimia. (Liite 2.) Avoimet kysymykset antavat tilaa vastaajan omille ajatuksille ja mielipiteille, kun suljetut kysymykset valmiilla vastausvaihtoehdoilla voisivat ohjailla vastauksia liikaa (Hirsjärvi ym. 2007, 196).

Kysely lähetettiin sähköpostitse kymmenelle (10) asiantuntijaryhmän jäsenelle sekä yhdelletoista (11) lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijälle. Asiantuntijajäseniä oli tutkimuksen aloitusvaiheessa kymmenen, joista yksi työnkuvansa vaihtumisen vuoksi ei enää jatkanut ryhmässä. Hänellä oli kuitenkin usean vuoden kokemus ryhmän toiminnasta, joten kysely lähetettiin myös hänelle. Vastauksia varsinaisilta jäseniltä tuli kahdeksan (8) ja sosiaalityöntekijöiltä neljä (4). Kaikkineen vastauksia siis saatiin kaksitoista kahdestakymmenestä yhdestä (12/21). Kyselyyn vastattiin anonyymisti. Ammattialaa ei kysytty, sillä se olisi vaarantanut vastaajan anonymiteetin, kun jäsenet eivät lähtökohtaisesti ole vaihtuvia.

Postikyselyn lähettäjän oletus on, että vastaaja kykenee, osaa ja haluaa ilmaista itseään kirjallisesti tarkoittamallaan tavalla. Kyselyn haasteena on kuitenkin kato eli vastaamattomuus tai vastausten niukkasuudenaisuus. Vastaamattomuuteen lienee syynä se, että etenkin ammatilliset saavat usein paljon erilaisia lomakkeita ja selvityspyyntöjä, jolloin kiinnostus ja energia eivät riitä vastaamaan kaikkiin. Kysymysten muotoilua pitää pohtia tarkkaan, jotta kyselyyn on helppo vastata eikä sitä sivuutettaisi. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73; Hirsjärvi ym. 2007, 190, 193.)

Suunnitelmana oli lähettää kysely eliittiotannalle sähköpostitse ennen asiantuntijaryhmän kokoontumista maaliskuussa. Vastaajilla oli mahdollisuus lähettää vastaukset sähköisesti tutkijalle tai vaihtoehtoisesti tutkija keräisi ne seuraavassa asiantuntijaryhmän kokoontumisessa. Harmillisesti kokous peruuntui, jolloin vastaaminen jäi vain sähköpostin varaan. Vastaajille annettiin mahdollisuus käyttää myös tavallista postia, jolloin anonymius myös tutkijan näkökulmasta säilyisi.

Parhaimmillaan erityisryhmälle (eliittiotanta) lähetetystä kyselylomakkeesta voidaan odottaa vastausprosentiksi 70–80 % (Hirsjärvi ym. 2007, 193). Oletuksena voitiin siis pitää, että kaikilta vastauksia ei muistutusten jälkeenkään saada. Muistutuksia lähetettiin kolme, minkä jälkeen lopullinen vastausprosentti oli 57 %. Vastausprosentti olisi voinut olla korkeampi, mikäli tutkija olisi voinut kerätä vastaukset henkilökohtaisesti kasvokontaktissa.

5.2 Aineiston analyysi

Lähtökohta tutkimuksen aineiston käsittelylle oli teoriaohjaavassa analyysissä. Siinä teoria ja aiempi tieto ei suoraan määrittele aineiston analyysiä vaan toimii sen apuna. Analyysissä tunnistetaan aiemman tiedon merkitys, mutta tarkoitus ei ole testata sen paikkansapitävyyttä vaan pikemmin avata uusia näkökulmia. Aineistoa lähestytään ensin aineistolähtöisesti, mutta loppuvaiheessa analyysiin tuodaan teorian määritelmät. Kyse on abduktiivisesta päättelystä. Ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit, teoriasta poimitut mallit. Näitä pyritään yhdistelemään eri tavoin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 96–97.)

Laadullisessa analyysissä ei voida etsiä tilastollisia todennäköisyyksiä. Syynä voidaan pitää jo sitä, että otanta on usein siihen liian pieni. Tavoitteena ei ole löytää yleistettävää totuutta, vaan selittää yksittäistä ilmiötä. Tuloksena on kyllä mahdollista saada selitysmalli, joka pätee myös muihin tapauksiin, vaikkei sitä nimenomaisesti tavoitella. Toisaalta eroja voi löytää loputtomiin, joten tutkijan tulee pyrkiä havaintojen pelkistämiseen. Tutkijan tulee myös huomioida tutkimuskysymyksen asettelun vaikutus tutkimustuloksiin. (Alasuutari 2012.)

Laadullisen aineiston analyysiin kuuluu kaksi toisiinsa kiinnittyvää vaihetta: havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Havaintojen pelkistäminen lähtee siitä, että aineistoa tarkastellaan jostakin näkökulmasta. Huomiota kiinnitetään vain siihen, mikä on tutkimustehtävän tai kysymysten kannalta olennaista. Aineisto pelkistetään niin sanotuiksi raakahavainnoiksi. Seuraavaksi näitä havaintoja yhdistellään etsimällä niistä yhteisiä piirteitä. Havaintojen yhdistelyllä ei kuitenkaan tavoitella tyyppitapausta, sillä yksikin poikkeus eli eriävä vastaus osoittaa paikan uudelleenpohtimiselle. (Alasuutari 2012.) Tässä tutkimuksessa voidaan puhua luokitelusta ja teemoittelusta. Aluksi suurelle fläppitaululle kirjoitettiin tutkimuskysymykset eri värein. Sitten aineistosta alettiin alleviivata ja yhdistellä näillä väreillä sellaisia asioita, jotka liittyvät kuhunkin tutkimuskysymykseen. Näin mind map -tekniikkaa hyödyntäen saatiin aineistosta koottua kokonaisuus, jota oli helppo tarkastella syvemmin.

Aineiston analyysin seuraava vaihe on arvoituksen ratkaiseminen eli tulkinta. Puhutaan ymmärtävästä selittämisestä. Tulkintavaiheessa pohditaan ja annetaan selityksiä tehdyille havainnoille ja yhteyksille muuttujien välillä. Vaikka havaintoja on pelkistetty, alkuperäistä aineistoa ei unohdeta. Tässä vaiheessa viitataan myös muihin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. Mitä enemmän tutkija löytää vihjeitä myös muualta arvoituksen ratkaisemiseen, sitä mielekkäämpi on lopputulema lukijan näkökulmasta: se ei ole vain yksi monista mahdollisista. Täydellistä vastausta ei kuitenkaan laadullisessa tutkimuksessa voida antaa. (Alasuutari 2012.) Arvoitusta ratkaistaan tämän tutkimuksen seitsemännessä luvussa.

5.3 Eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen hyvä etiikka koostuu monista tekijöistä. Teknisestä näkökulmasta laadukas tutkimus on huolella tehty. Tutkimuksen eri

osat on hyvin suunniteltu ja rakennettu, aineisto on käsitelty ja säilytetty huolellisesti ja oikein. Oleellista on myös informanttien eli tiedonlähteiden, tässä tutkimuksessa siis kyselyvastaajien suoja. Tutkija huolehtii siitä, että mitään informanttien oikeuksia ei loukata liittyen muun muassa hyvinvointiin ja nimitykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127–128, 131.)

Tässä tutkimuksessa tiukka aikataulu toi haasteita suunnitteluun ja toteutukseen. Toisaalta lähestyvät määräajat innoittivat työskentelemään alusta alkaen huolellisesti, jotta loppuvaiheen työskentely helpottuisi. Saatuun tutkimusaineistoon pääsi käsiksi ainoastaan tutkija itse ja sitä säilytettiin huolellisesti. Informanttien anonymisuus säilytettiin tulosten käsittelyssä myös tutkijan näkökulmasta. Aineiston kyselyvastaukset lähetettiin sähköpostilla, joten periaatteessa tutkijalla oli tiedossa, mitä kukakin oli vastannut. Vastaukset kuitenkin koottiin heti yhdelle pohjalle, josta yksittäiset henkilöt eivät enää erottuneet.

Eettisyyteen liittyy strategisten seikkojen lisäksi myös moraaliset valinnat. Miten tutkimusaihe on valittu, mitä pidetään tärkeänä? Eettiseen pohdintaan kuuluu sen selkiyttäminen, kenen ehdoilla tutkimukseen ryhdytään ja miksi. Tutkijalla on vastuu tulosten sovellutuksista itsensä lisäksi tieteelle, muille ihmisille sekä tutkimuskohteille. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota hyvään tieteelliseen käytäntöön. Plagiointi, vääristely, vilppi ja huolimattomuus ovat hyvän käytännön loukkauksia, joita tutkijan tulee ehdottomasti välttää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129–133.) Tutkimus pyrittiin alusta asti tekemään huolellisesti niin, ettei virheitä tai loukkauksia syntyisi. Tutkija tavoitteli neutraalia otetta aiheeseen ja kiinnitti sen säilyttämiseen jatkuvasti huomiota.

Kvalitatiivisen tutkimuksen reliaabeliuden eli toistettavuuden ja validiuden eli pätevyyden mittaaminen ei ole yhtä selvää kuin kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. Kvantitatiivisen tutkimuksen arviointiin on olemassa erilaisia mittareita, joita ei voi laadullisessa tutkimuksessa soveltaa. Näin ollen kvalitatiivisissa tutkimuksissa luotettavuuden ja pätevyyden arviointi on saanut erilaisia tulkintoja. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tärkeää on työskentelyn eri vaiheiden tarkka kuvaaminen. Tulosten tulkinnassa vaaditaan tarkkuutta ja selityksiä. Huomiota tulee kiinnittää siihen, mihin tutkija päätelmänsä perustaa. Perusteet on tehtävä näkyviksi. Validiutta mitataan sillä, kuinka hyvin kuvaukset ja selitykset sopivat yhteen. Pätevyyttä voidaan luoda käyttämällä samassa tutkimuksessa eri metodeja eli menetelmiä. (Hirsjärvi ym. 2007, 227–228.) Tässä tutkimuksessa on pyritty mahdollisimman tarkasti valitsemaan sopivat menetelmät ja kuvaamaan eri työvaiheet. Johtopäätösten tueksi on pyritty paljastamaan mahdollisimman paljon suoria otoksia aineistosta, jotta lukija näkee, mihin tutkijan päätelmät perustuvat.

Lomaketutkimuksessa periaatteena on muotoilla kysymyksistä mahdollisimman neutraaleja ja kysyä vain vastaajaa itseään koskevista asioista. Vastaukset ovat ensikäden tietoa. Informanteille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, mutta heille ei selitetty varsinaisten kyselykysymyksen taustalla olevia

merkityksiä. Heidän oletetaan vastanneen kysymyksiin toisistaan riippumatta. Näiden tekijöiden pohjalta lähdetietoja voidaan pitää luotettavina. (kts. Alasuutari 2012.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset perustuvat maaliskuussa 2016 toteutettuun kyselyyn, johon vastasi kahdeksan (8) lastensuojelun asiantuntijaryhmän asiantuntijajäsentä ja neljä (4) lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijää. Vastauksia saatiin siis kaikkiaan kaksitoista (N=12). Lisäksi tutkija osallistui kahteen asiantuntijaryhmän kokoontumiseen havainnoiden niiden kulkua. Tässä luvussa suoria lainauksia kyselyvastauksista on merkitty varsinaisilta jäseniltä kirjain-numeroyhdistelmin A1–A8 ja sosiaalityöntekijöiltä yhdistelmin B1–B4.

Sähköpostikyselyllä kerätyn aineiston analysointi aloitettiin yhdistämällä vastaukset samalle pohjalle, jolloin niitä oli helppo verrata keskenään. Tämän jälkeen aineistosta alettiin luokittelun ja teemoittelun avulla kerätä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Käytännössä tämä tarkoitti luvussa 5.2 mainitun havaintojen pelkistämisen mukaista vastausten pilkkomista ja ryhmitelyä erilaisten aineistosta tai kyselykysymyksistä nousevien teemojen mukaan. Tarkoitus oli löytää aineistosta mahdollisia yhtäläisyyksiä eli sellaisia aiheita, jotka esiintyvät useammassa vastauksessa. Esiin nousseet teemat kategorisoitiin mind map eli miellekartta -tekniikkaa hyödyntäen tutkimuskysymysten alle. Näin oli helppoa pitää mielessä, mihin aineistosta etsittiin vastauksia.

Aineisto on jaettu seuraavissa alaluvussa pääosin kyselykysymysten mukaan (liite 2). Tarkka rajaaminen ei ollut tarkoituksenmukaista, koska kysymykset olivat avoimia, jolloin yhden kysymyksen vastaus saattoi liittyä myös toiseen kysymykseen. Luvussa seitsemän pohditaan tuloksia ja niihin vaikuttaneita tekijöitä syvemmin.

6.1 Perustehtävä

Puolistrukturoidun kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys kartoitti kunkin informantin näkemystä lastensuojelun asiantuntijaryhmän tehtävästä ja tavoitteista. Tarkoituksena oli selvittää, onko ryhmän perustehtävä kaikille selkeä ja sama sekä miten he kokevat ryhmälle asetettujen tavoitteiden toteutuvan.

Vastauksista ilmeni, että ryhmän funktio on lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla hyvin selvillä. Jäsenet näkevät ryhmän olevan moniammatillinen, konsultoiva ryhmä, joka on järjestetty lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiden tueksi. Vastausten perusteella ryhmän tarkoitus on pohtia laajasti ja moniammatillisesti vaikeassa tilanteessa olevan asiakasperheen tilannetta ja mahdollisuuksia. Ryhmässä asiakastapausta katsellaan ikään kuin lintuperspektiivistä eli kokonaisuutena, johon ryhmän jäsenillä ei ole tunnesidettä.

Asiantuntijaryhmän tehtävänä on tukea sosiaalityöntekijöitä heidän työssään, jotta lapsen kannalta tarkoituksenmukaisin tuki saataisiin järjestymään. Eri alojen asiantuntijat voivat antaa erilaista näkökulmaa ja lisätä ymmärrystä. (A4)

Antaa objektiivista ja moniammatillista näkemystä ”casesta”. (A7)

Ryhmässä hyödynnetään moniammatillista työryhmää ja eri alojen näkemystä ja osaamista. – – Tarkoitus on saada vinkkejä jatkotyöskentelyyn, uusia näkökulmia tai mahdollisesti vahvistusta omille näkemyksille. (B2)

Hyvään hallintotapaan kuuluu, että asiakasprosessia tarkastellaan työryhmässä, jossa ei ole suoraan perheen kanssa työskenteleviä henkilöitä. Työryhmällä on mahdollisuus antaa viitteitä siihen, mitä vielä voidaan tehdä lapsen / nuoren tai perheen auttamiseksi. Työryhmä tarkastelee perheen tilannetta ulkopuolisina prosessista, ilman tunnepuolen työskentelyä. (B4)

Muutama vastaaja liitti ryhmän tarkoituksen huostaanoton pohtimiseen. Ryhmän tehtävänä mainittiin suositusten antaminen huostaanottoa ja sijais-huoltoa koskeissa asioissa.

Antaa suosituksia arvioitaessa lapsen huostaanottoa ja sijais-huoltoa koskevia asioita. (A2)

– – Tarkastella; kuinka kauan lasten tulee odottaa vanhempien kuntoutumista, mikä on kulloinkin lapsen etu. Mitä palveluita vielä voidaan tarjota lastensuojelun avohuollossa perheen kuntoutumiseksi. Sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus käyttää moniammatillista asiantuntijaryhmää huostaanottoasiassa. Lapsen huostaanottoa valmisteltaessa perusteluissa kysytään, onko lapsen asiaa käsitelty moniammatillisessa asiantuntijatyöryhmässä. (B4)

6.2 Tehtävien ja tavoitteiden toteutuminen

Kysymykseen asiantuntijaryhmän tavoitteiden ja tehtävien toteutumisesta vastattiin eri tavoin. Puolet vastaajista koki, että ryhmä on onnistunut tehtävässään hyvin ja tavoitteet ovat heidän näkökulmastaan toteutuneet: sosiaalityöntekijät ovat saaneet tukea ja neuvoja asiakastapauksessaan.

Keskustelu on usein perusteellista ja eri ammattilaiset tuovat hyvin osaamisensa ryhmän käyttöön. (A5)

Mielestäni onnistunut tehtävässään. Ainakin itselleni tullut sellainen käsitys että jokainen sosiaalityöntekijä on saanut ”kättä pidempää” työryhmältä. (A2)

Vastaajista kolme ei osannut sanoa, miten ryhmän tavoitteet ovat toteutuneet. Yksi vastaajista mainitsi, ettei ryhmässä ole jälkeensä käsitelty aiempien asiakastapausten jatkoa, eikä siksi osannut sanoa, ovatko tavoitteet täyttyneet. Osa vastaajista koki, että tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti. Syyksi mainittiin muun muassa se, etteivät kaikki jäsenet ole aina paikalla.

Ryhmän tarkoitus ja tehtävä toteutuu välillä vaihtelevasti, koska ryhmä ei ole aina kokonaisuudessaan paikalla. Poissa-oleva asiantuntijajäsen voi halutessaan ilmaista kantansa kirjallisesti. Pääsääntöisesti olen tyytyväinen asiantuntijaryhmään. (B1)

Yksi vastaajista oli huolissaan siitä, että asiantuntijaryhmässä käsiteltävää asiakastapausta pohditaan vain sosiaalityöntekijältä tulevan tiedon varassa.

– Tietääkö sosiaalityöntekijä perheen tilannetta riittävästi ja viestintä asiantuntijatyöryhmään on aina värittyä, toisen käden tietoa sekä ongelmakeskeistä. Sosiaalityöntekijät vievät sinne asiakastapauksia, missä sosiaalityöntekijällä tai omalla tiimillä ei ole näkemystä työskentelyn suunnasta. Tuolloin ollaan jo syvällä ongelmissa. (B4)

6.3 Asiantuntemus

Lomakkeen kolmas kysymys kartoitti informanttien käsitystä siitä, onko lastensuojelun asiantuntijaryhmässä heidän mielestään edustettuna oikeanlainen asiantuntemus. Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä ryhmän tämänhetkiseen ammattiala-edustukseen. Lääkäriin, lastensuojelulain hyvin hallitsevan lakimiehen sekä lasten- ja aikuispsykiatrian edustus nostettiin esille erittäin tärkeinä monessa vastauksessa. Haasteita on aiheuttanut kuitenkin se, etteivät kaikki asiantuntijat aina ole paikalla.

Lapsiperheiden palveluista edustus on mielestäni hyvä, sillä nämä toimijat ovat ne tahot, joilta myös tukitoimet tulevat. (A3)

Kyllä, koska erityistilanteissa saadaan myös konsultaatioapua (esim. lastenpsykiatrialta). Riittävästi erilaisia näkökulmia lapsen kehitykseen, arkeen ja hyvinvointiin liittyen. (A4)

Jos ryhmä on kokonaisuudessaan paikalla tai painottuu niihin asiantuntijoihin, joita oma case vaatii, niin mielestäni siinä on oikea asiantuntemus olemassa. (B1)

Lakimiehen läsnäolo on ehdottoman tärkeää ja hänen tulisi olla joka kerta paikalla. (A8)

Osa vastaajista koki, ettei kokoonpano tällä hetkellä välttämättä ole ideaali. Vastauksissa pohdittiin toisenlaisia vaihtoehtoja tai lisäyksiä kokoonpanoon. Niiden asiantuntijoiden osuutta, jotka kyseessä olevan asiakasperheen tuntevat, haluttaisiin lisätä.

Lisäksi kaipaisin lapsi / nuorisopsykiatrian edustusta. Resursit eivät heillä riitä tähän. (A5)

– – toivoisin lasten ja nuorten psykiatrian puolelta edustusta. Olisi myös hyvä, että se työntekijä joka perheen kanssa on varsinaisesti työskennellyt, olisi paikalla. Voitaisiin myös pyytää kuultavaksi esim. yksityisen puolen työntekijää, jos hän työskennellyt perheessä. (A2)

Aikuispsykiatrian näkemystä kaivataan usein. Vanhempien [mielenterveys-] ongelmat ovat usein haasteena ja etenkin hoitoon sitoutumattomuus ja sairauden tunnottomuus. (A6)

– – mahdollisesti poliisi ja vammaispalvelun työntekijä [edustettuna]. (B2)

– – olisiko mahdollista, että asiantuntijatyöryhmä kootaan niistä henkilöistä, jotka jo tietävät perheen tilanteesta. Esimerkiksi asiakkaan ammatillinen verkosto, jolla on mahdollisesti jo useamman vuoden yhteinen matka perheen kanssa ja siihen lisättäisiin lakimies ja muutama ulkopuolinen asiantuntija. Tällöin saataisiin luotettavampi kokonaisnäkemys lapsen / perheen tilanteesta. (B4)

Vaikka osa vastaajista kaipasi lastensuojelun asiantuntijaryhmään lisävahvistusta, koettiin olemassa oleva asiantuntemus joka tapauksessa vahvana.

6.4 Oman ammatillisuuden tukeminen

Kyselyssä haluttiin kartoittaa jäsenten motivoitumista ja sitoutumista asiantuntijaryhmän toimintaan kysymällä, miten ryhmään osallistuminen vahvistaa heidän omaa ammatillisuuttaan. Kysymyksenasettelu olisi voinut olla myös toisenlainen, jotta suora vastaus motivaatiosta olisi saatu. Kysymyksenasettelun perusteena oli kuitenkin herätellä jäseniä miettimään omaa rooliaan ryhmässä sekä sitä, miten he itse hyötyvät osallisuudesta. Taustalla oli ajatus siitä, etteivät jäsenet voi motivoitua tai sitoutua ryhmään, mikäli eivät saa siitä vastinetta. Osa informanteista jätti vastaamatta kysymykseen. Voidaankin miettiä, oliko kysymys liian vaikeasti ymmärrettävissä tai onko vastaamatta jätetty siksi, että epäitsekästä ajatellen ryhmä on koottu vain sosiaalityöntekijää ja asiakasta varten.

Asiantuntijaryhmän jäsenten omaa ammatillisuutta tukevia tekijöitä kuitenkin löytyi. Vastauksista ilmeni, että tärkeänä pidetään sitä, että voidaan tavata yhteistyökumppaneita ja oppia heidän toimintatavoistaan. Moniammatillisessa ryhmässä myös oma erityisosaaminen korostuu.

Muiden ammattilaisten antamat näkemykset ja tiedot kehittävät ammattitaitoa ja jokaisesta tapauksesta voi oppia uutta. Kokemus myös lisääntyy (A3)

Lisää ymmärrystä toisten näkökulmia kohtaan, mutta saattaa myös vahvistaa omaa ”erityisaluetta”. (A4)

Tukee vuoropuhelua ja kontakteja muiden asiantuntijoiden kanssa. (A5)

Lisää ja tukee omaa ajattelua asiasta. Voidaan olla eri mieltä, mutta hyvä dialogi ratkaisee. Toisen ammattitaidon kunnioittaminen. (B3)

Yhtenä näkökulmana oman ammatillisuuden vahvistajana sosiaalityöntekijät nostivat esiin itsereflektion, jolloin omia päätöksiä ja ratkaisuja voi tarkastella uudentlaisista näkökulmista.

— oma työn reflektointi ja omien päätösten kyseenalaistaminen ovat olennainen osa työssä kehittymistä. (B2)

Asiantuntijatyöryhmä toimii myös jonkinlaisena kontrollina sosiaalityölle. (B4)

Vaikka ryhmään osallistumisessa nähtiin omaa ammatillisuutta vahvistavia tekijöitä, ilmeni myös huolta mahdollisesta sitoutumattomuudesta.

Ryhmän asiantuntijajäsenissä on ollut jonkin verran vaihtuvuutta ja sitoutuminen asiantuntijajäsenten taholta on välillä mietityttänyt. (A6)

6.5 Vahvuudet

Kyselylomakkeessa kartoitettiin myös niitä tekijöitä, mitkä jäsenet kokevat asiantuntijaryhmässä toimivina ja hyvinä. Vastauksista ilmeni, että ryhmä on tarpeellinen ja parhaimmillaan toimii hienosti auttaen sosiaalityöntekijää ja asiakasta vaikeassa tilanteessa eteenpäin. Sosiaalityöntekijä saa sekä konkreettista tukea että helpotusta vastuutaakkaan.

Hieno homma! Toimii. On helpompaa sanoa, että olemme käsitelleet jotakin vaikeaa asiaa myös asiantuntijaryhmässä. — antaa tukea ja suuntaa sosiaalityöntekijälle, joka voi joko omissa ajatuksissa tai vaikkapa aivan ääneen sanoa, että myös asiantuntijaryhmä oli tätä mieltä. (B3)

Useissa vastauksissa yhtenä toimintaa helpottavana tekijänä mainittiin ryhmän rakenteeseen liittyvät tekijät. Tärkeää on asiantuntijaryhmän kokoontuminen säännöllisesti ja ennalta sovitusti, jolloin niin varsinaisilla jäsenillä kuin sosiaalityöntekijöilläkin on aina kokousten ajankohta tiedossa. Tärkeänä koettiin myös, että käsiteltävästä asiakastapauksesta saadaan kirjallinen tiivistelmä etukäteen tutustuttavaksi.

Rakenne hyvä – tapaukset saadaan etukäteen kirjallisena. Myös on puheenjohtaja, joka kokoaa sanottaen sen mikä on työryhmän suositus. (A2)

Säännölliset kokoontumiset –. (A4)

Hyvänä nähtiin jäsenten pysyvyys, jolloin yhteistyökumppaneiden kanssa pääsee tutuiksi ja vuorovaikutus on vapaampaa. Pysyvät jäsenet lisäävät myös asiantuntemusta, kun kokoontumistilanteet ovat tuttuja. Puheenjohtajan rooli on tärkeä ajatusten ja suosituksen kokoajana.

Samana asiantuntijajäsenen käyminen ryhmässä vahvistaa näkemystä –. (A6)

– tutuiksi tulevat eri alojen ammattilaiset. (A4)

Ilmapiiri asiantuntijaryhmän kokoontumisissa koettiin avoimeksi. Eri näkemyksille on ollut tilaa ja dialogi on ollut hyvää. Yksi vastaajista mainitsi, että on hyvä, kun asiakas ei ole ryhmän kokoontumisessa paikalla. Perusteluja ei ollut. Asiakkaan läsnäolo muuttaa heti ryhmän dynamiikkaa. Voidaan ajatella, ettei asiakkaan kuullen ole yhtä luontevaa käsitellä hänen vaikeaa tilannettaan.

Aitoa keskustelemaan ja kuuntelemaan ilmapiiri. Minusta on hyvä, että asiakas ei ole paikalla. (A5)

Avoin, keskustelemaan ilmapiiri, joka sallii myös eriäviä näkemyksiä. (A4)

Lastensuojelun asiantuntijaryhmän vahvuuksiksi luettiin moniammatillisuus, vahvan ammatillisuuden läsnäolo, asiakastapausten laaja-alainen ja perusteellinen tarkastelu sekä perehtyneisyys käsiteltävänä olevaan tapaukseen etukäteen. Sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta hyödylliseksi koettiin myös reflektio eli omien näkökulmien ja päätösten kyseenalaistaminen hyvässä hengessä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä työskentelee usein yksin, jolloin pitkään saman perheen asioita hoitaneena tilanteelle voi ikään kuin sokeutua. Vastuu asiakkaana olevan lapsen hyvinvoinnista on suuri ja moniammatillista osaamista tarvitaan tilanteiden ratkomiseksi.

Osallistuminen asiantuntijatyöryhmään tuo sosiaalityöhön tutkivaa ja arvioivaa työtä sekä kriittistä tarkastelua siitä mitä on tehty ja mitä voidaan mahdollisesti vielä tehdä tai onko syytä aloittaa huostaanoton valmistelu. Asiantuntijatyöryhmä tuo lisää virikkeitä työskentelyyn. (B4)

Työ on usein yksin puurtamista vaikeiden, moninaisten ja haasteellisten asiakastilanteiden kanssa. Työssä vastuu on äärimmäisen suuri ja riskitilanteita on usein. Asiantuntijaryhmätyyppistä työskentelyä tarvitaan, koska lastensuojelun sosiaalityö on hyvin paljon osaamista vaativaa. Asiantuntemusta olisi hyvä olla vähän joka alalta, koska asiakkaiden ongelmat

voivat koskea mielenterveyttä, päihdeongelmia, rikollisuutta, fyysistä sairautta, taustalla voi olla kehitysvammaa, kaltoinkohtelua, traumatisoitumista. Lisäksi tarvitaan perehtyneisyyttä eri kulttuureihin. Yhden työntekijän on mahdoton hallita kaikkea. Siksi asiantuntijatyöryhmän osaamista tarvitaan. (B2)

6.6 Kehittämiskohteet

Kehittämisehdotuksia kysyttäessä (lomakkeen kohta 6) saatiin monenlaisia vastauksia. Johtoaajatuksena oli, että asiantuntijaryhmään tulisi viedä laajemmalla mittakaavalla erilaisia asiakastapauksia asiakasprosessin eri vaiheista.

Sosiaalityöntekijöiden toivoisi tuovan erilaisia caseja ryhmän käsittelyyn, asiakkuuden eri vaiheessa olevia. Tällöin ryhmä voisi auttaa sosiaalityöntekijää enemmän, eikä ryhmä toimisi vain huostaanoton puoltajana. (A6)

Kynnys asiantuntijaryhmän hyödyntämiseen tulisi olla matalammalla kuin ”viittä vailla huostaanotto” (A1). Asiantuntijaryhmässä on ollut nähtävissä huostaanottokeskeisyyttä, minkä arvellaan johtuvan siitä, etteivät jäsenet tunne tarpeeksi lastensuojelun käytänteitä. Toisaalta, huostaanottoa valmistellessa perusteluissa kysytään, onko asiantuntijaryhmässä lapsen asiaa käsitelty. Tämä osaltaan voi viedä painopistettä sellaisiin tapauksiin, joissa huostaanotto on lähellä.

Usein keskustelu on myös hyvin huostaanottokeskeistä. Se on helppo ratkaisu vaikeaan tilanteeseen, kun oikein kukaan ei keksi mitään muutakaan tai tapaus kuulostaa haastavalta. Toisaalta – – [lastensuojelussa ei ajatella] näin, vaan silloin mietitään miten työskentelyä pitäisi jatkaa. (A8)

Moniammatillisen asiantuntijatyöryhmän jäsenillä ei usein ole lastensuojelulain vahvaa asiantuntemusta. Tuntemusta siitä, milloin voidaan tehdä tai päätyä lainmukaisiin ratkaisuihin, kuten huostaanotto. Työryhmä saattaa suositella lapsen / nuoren huostaanottoa, mutta kaupungin lakimies kertoo heti, ettei huostaanotto mene läpi hallinto-oikeudessa. (B4)

Toisinaan haasteellisena koetaan se, että suosituksen mukaan tapaukset käsitellään nimettöminä. Asiantuntijaryhmään tullessaan asiakastapauksen yksilöinti voisi helpottaa tilanteen käsittelyä, kun jokainen ryhmän jäsen voisi tuoda mahdolliset oman alansa oleelliset tiedot käsiteltävästä asiakastapauksesta.

Ohjeistus suosittaa nimetöntä käsittelyä. Mikäli tapaukset olisivat yksilöityjä, voisi kukin ammattiryhmä tuoda tapaamiseen oman alansa oleelliset tiedot ko. asiakasperheestä. Tämä usein parantaisi tietoa. Esimerkiksi vanhemman sairaudesta ei pelkän diagnoosin perusteella voi välttämättä päätellä hänen

kykyään toimia vanhempana. Sairauskertomusmerkinnöistä asia todennäköisesti selviäisi. (A5)

Lähtökohtaisesti asiantuntijaryhmässä ei ole käytetty kaikkien edustettuna olevien ammattialojen tietoja arvioinnin pohjalla. Tietojen käyttämiseen tarvittaisiin asianomaisten lupa tai juridiset perustelut. Toisaalta vaikeaksi koettiin myös se, että joku jäsenistä tunnistaa kertomuksesta oman asiakkaansa.

Hankalaa on ajoittain se, että tapaukset käsitellään nimettömästi, mutta selostuksen kuluessa kuitenkin tunnistaa esim. oman vanhan asiakkaansa. Voi olla, ettei esittelevällä työnteekijällä ole edes ollut tiedossa ko. kontaktin olemassaolo. (A4)

Useassa vastauksessa harmillisena nähtiin yhteenvetojen liiallinen pituus, jolloin asiakastapaukseen ei jaksata tai pysty kunnolla paneutumaan. Tiivistelmissä voi myös aikajana jäädä epäselväksi. Ongelmat yhteenvedoissa korostuvat etenkin silloin, kun käsiteltäviä tapauksia on useampia.

Joskus ennakoon tulevat selostukset tapauksesta ovat sekat ja liian pitkiä. Ei aikajanaa eikä aina selvää mistä / keistä perheen lapsista on tarkoitus puhua. (A2)

Eräs vastaajista toivoi, että ryhmässä kuultaisiin joka kerta kaikkien osallistujien mielipide asiasta. Painoarvoa annetaan asiantuntijoiden yksilöllisille mielipiteille.

Mielelläni kuulisin aina jokaisen läsnäolijan näkemyksen asiasta. Usein moni on kuitenkin hiljaa. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden tulisi ehkä reippaammin tuoda omaa ajatustaan tapauksesta esille, jotta konsultointi olisi tuloksekasta ja ohjeet selkeitä, jotka hyödyttävät. (A8)

Suurimman merkityksen annan sille, mitä sisällöllisesti sanottavaa, ehdotuksia ja ajatuksia asiantuntijatyöryhmän yksittäisellä jäsenellä on. Tällä hetkellä meillä on siellä hyvä lääkäri ja lakimies, joilla on ammatillinen kompetenssi ja halukkuus pohtia asioita. (B4)

Kyselyvastauksissa pohdittiin myös sitä, pystyykö ryhmä eri alojen asiantuntijoita todella pureutumaan syvällisesti yhden lyhyen kokouksen aikana asiakkaan tilanteeseen.

— 20–40 minuutissa ei asiantuntijatyöryhmä voi saada kattavaa ja riittävän oikeaa näkemystä lapsen tilanteesta. (B4)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa kuvaillaan tutkimustuloksista tehtyjä johtopäätöksiä tutkimuskysymysten valossa. Tuloksia peilataan myös opinnäytetyössä esitellyn teoriaan. Lisäksi tuodaan esiin seikkoja, jotka nousivat aineistosta ja tutkijan havainnoista kehittämiskohteina esiin. Näihin kehittämiskohteisiin pyritään antamaan mahdollisuuksien mukaan myös ratkaisuehdotuksia.

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä, puolistrukturoidulla kyselylomakkeella kyseisen kunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäseniltä sekä niiltä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiltä, jotka olivat ryhmää hyödyntäneet. Varsinaisilta jäseniltä vastaukset saatiin kahta lukuun ottamatta. Sosiaalityöntekijöiltä vastauksia saatiin neljä. Vastauksia saatiin siis yhteensä 12/21. Voitaneen kuitenkin olettaa, että tulokset olisivat samansuuntaisia, vaikka vastaukset olisi saatu koko kohdejoukolta.

Moniammatillinen asiantuntijaryhmä on lastensuojelussa erittäin tarpeellinen työväline. Niin teoriasta kuin tutkimusaineistosta nousi esiin huomio siitä, että asiakkaiden ongelmat ovat usein niin monitahoisia, ettei yksittäisen sosiaalityöntekijän ammattitaito välttämättä riitä niiden hallitsemiseen. Moniammatillinen asiantuntemus tuo virikkeitä ja uudenlaista näkökulmaa vaativien asiakastapausten ratkomiseen. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä nähdään tärkeänä myös niin sanotusti lastensuojelun laadunvalvojana.

Pulmakohtiakin asiantuntijaryhmän toiminnassa löytyi. Vahvimmin aineistosta nousi esiin juridiikan ja psykiatrian osaamisen vaatimus asiantuntijaryhmän kokoonpanoon. Huolta aiheutti myös jäsenten sitoutumiseen ja motivaatioon liittyvät tekijät sekä se, että asiantuntijaryhmässä on ollut nähtävissä huostaanottokeskeisyyttä. Haasteita toimintaan toi osin myös asiakastapausten anonymiteetti ja monimutkainen historia, joka on vaikea tiivistää luettavaan muotoon.

Tämän tutkimuksen kohdekunnan asiantuntijaryhmästä löytyi alaluvussa 3.4 esitellyn Kaarina Isoherrasen luoman moniammatillisen tiimin ideaalimallin piirteitä. Kaikkea lastensuojelun asiantuntijaryhmän potentiaalia ei kuitenkaan ole vielä saatu valjastettua. Tämän tutkimuksen pohjalta kohdekunnalla on mahdollisuus tarkastella ehkä jo tiedossakin mutta vailla todentamista olleita epäkohtia ja pohtia niihin ratkaisuja.

Asiantuntijaryhmä on kehittynyt vuoden 2015 aikana, toivon mukaan vuonna 2016 tulee taas eteenpäin kehittymistä. (A6)

7.1 Millaisena lastensuojelun asiantuntijaryhmä ja sen tehtävät koetaan?

Lähes kaikilla asiantuntijaryhmän jäsenillä näytti ryhmän funktio eli perustehtävä olevan hyvin selvillä. Kuvailut ryhmän toiminnasta ja tarkoituksesta olivat pääosin yhteneväisiä. Perustehtävän mukainen toimintahan on koko ryhmän tarkoituksen ydin. Luvun 2 norsuvertaus kiteyttää hyvin moniammatillisen ryhmän tarkoituksen. Sosiaalisesti jaettu kognitio määrittää käsitteilyssä olevan asiakastapausten suuntaa. Yhteistyö vaatii kuitenkin asiakaslähtöisen yhteistyötarpeen tunnistamisen (Pärnä 2012, 6).

Tutkimustuloksena voidaan sanoa, että informantit kokevat lastensuojelun asiantuntijaryhmän olevan tärkeä työväline lastensuojelussa. Parhaimmillaan se voi tuottaa luovia ja nerokkaita ratkaisuja vaikeisiin asiakastilanteisiin välttämällä raskaat viimekäden interventiot eli huostaanotot. Se voi helpottaa sosiaalityöntekijöiden painavaa vastuutaakkaa ja tukea työssä jaksamista. Kuten jo luvussa 2 ilmaistiin, ei yksittäisellä sosiaalityöntekijällä voi olla hallussa kaikkea sitä asiantuntemusta, mitä moniongelmaiset asiakastapaukset vaativat. Asiantuntijaryhmän moniulotteinen ammatillisuus vastaa tähän haasteeseen.

Sosiaalityöntekijät eivät ole ainoita, jotka ryhmän toiminnasta parhaimmillaan hyötyvät. Myös varsinaiset jäsenet kokevat, että osallistuminen ryhmän toimintaan lisää kokemusta, näkemystä ja ymmärrystä toisten näkökulmia kohtaan. Lisäksi se vahvistaa heidän omaa erityisosaamistaan. Tärkeänä koettiin myös yhteistyökumppaneiden tapaaminen ja tutuksi tuleminen sekä vuoropuhelu eri ammattialojen kesken. Moniammatilliseen asiantuntijaryhmään osallistumisen nähdään lisäävän omaa ammattitaitoa ja tietoa. Voidaan ajatella, että asiantuntijaryhmässä jäsenillä on vaadittavaa sosiaalista herkkyyttä ja joustavuutta rooleissaan.

Ryhmän tavoitteiden saavuttamisessa tärkeä helpottava tekijä on koheesio eli kiinteys. Keskinäinen yhteenkuuluvuus, luottamus ja myönteiset suhteet helpottavat oikean suuntaista työskentelyä. (Isoherranen 2008c, 98.) Myös kyselyvastausten perusteella asia on huomattu. Ryhmän osallistujilta toivotaan pysyvyyttä ja sitoutumista. Koheesiota lisää johtajan rohkaiseva ja kannustava käytös sekä kokemus yhteisestä onnistumisesta. Puheenjohtajan roolia ei kyselyvastauksissa korostettu. Puheenjohtajan tehtäviä on kuitenkin tärkeä pohtia sekä tiedostaa rooliin liittyvät velvollisuudet ja toiminnan vaikutukset ryhmädynamiikkaan.

Tukisiko asiantuntijaryhmän koheesiota ja toimintaa se, että jotkut kokoukset pyhitetään kouluttautumiseen ja ryhmäytymiseen? Onko arvopohjaa, rooleja ja normeja käyty läpi tai yhdessä muotoiltu? Tutkijan käsitys on, että asiantuntijaryhmän kesken omaa toimintaa ei ole juurikaan arvioitu. Oma toimintaa on vaikea arvioida, kun käsiteltyjä asiakastapauksia ei kerata enää myöhemmin. Varsinaiset asiantuntijajäsenet eivät siis tiedä, onko heidän pohdinnastaan ja suosituksestaan ollut hyötyä. Näin ollen voisi pohtia, olisiko mielekästä Isoherrasen ideaalimallin mukaisesti pyhittää säännöllisin väliajoin aikaa myös oman toiminnan arvioimiseen käymällä läpi, miten aiemmin käsitellyt asiakastapaukset ovat edenneet. Näin myös muilla kuin vastuusosiaalityöntekijällä olisi tieto siitä, miten ryhmän suositus on vaikuttanut asiakkaan tilanteeseen.

Tutkimustuloksia tulkittaessa asiantuntijaryhmän toiminnan tavoitteiden toteutumisen kannalta harmillista oli se, että kyselyvastauksia sosiaalityöntekijöiltä saatiin vain neljä. Asiantuntijaryhmä on heitä varten, jolloin he ovat niitä, jotka pystyvät parhaiten arvioimaan hyödyllisyyttä. Joka tapauksessa huolestuttavaa on, että vastauksissa vain puolet kertoi asiantuntijaryhmän onnistuneen tehtävässään. Osa vastaajista ei toki osannut arvioida tavoitteiden toteutumista, mutta kokemuksia siitä, ettei ryhmä anna sosiaalityöntekijälle tarvittavaa tukea, ei soisi esiintyvän.

Vaikeissa asiakastapauksissa historia lastensuojelussa on usein pitkä ja tarinan tiivistäminen yhteen A4-kokoiseen paperiarkkiin on vaikeaa ja työlästä. Jos sosiaalityöntekijälle jää kokemus, että hän on tehnyt niin sanotusti turhaa työtä, mikä ei edistä ratkaisujen etsimistä, ei hän motivoidu käyttämään asiantuntijaryhmää enää uudelleen. Asiantuntijaryhmään ei aina ole sosiaalityöntekijänä helppo mennä. Asetetaanhan siinä oma toiminta ja ratkaisut yleisen tarkastelun alle. Vaikka tarkoitus on hakea tukea, voi oma ammatillisuus tuntua pieneltä ja olo aralta.

Lastensuojelulakiin (417/2007, 14 §) on kirjattu, että ”lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi”. Ensimmäisenä tarkoituksena mainitaan siis avustaminen huostaanottoa koskevissa asioissa. Myös lapsen huostaanottoa valmisteltaessa perusteluissa kysytään, onko lapsen asiaa käsitelty asiantuntijaryhmässä. Lastensuojelulain (417/2007) 41 §:ssä mainitaan, että ”[huostaanoton] valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta ja muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta”.

Nämä edellä mainitut kohdat voivat osaltaan ohjata asiantuntijaryhmän käsittelyyn sellaisia tapauksia, joissa haetaan vahvistusta sosiaalityöntekijän näkemykselle siitä, että huostaanotto olisi paras ratkaisu. Vaikeimmat asiakastapaukset ovatkin varmasti niitä, joissa joudutaan päätyään äärimmäisiin toimenpiteisiin. Lastensuojelulain (417/2007) 14 § kuitenkin ilmaisee, että asiantuntijaryhmän tehtävä on avustaa myös muussa lastensuojelun toteuttamisessa, ei pelkästään huostaanottoa pohtiessa.

Aineiston perusteella voidaan sanoa, että huostaanottokeskeisyyden toivotaan väistyvän ja ryhmään tuotaisiin asiakastapauksia myös muista prosessin vaiheista. Se toisi uudenlaista perspektiiviä ja kasvattaisi luovien ratkaisujen määrää. Kuten eräs kyselyvastaajista mainitsi, huostaanottoa voidaan pitää niin sanotusti helppona ratkaisuna vaikeaan tilanteeseen. Se ei kuitenkaan ole millään tavoin helppo ratkaisu. Joissakin tilanteissa se on välttämätöntä ja oikein, mutta ensin pitäisi käydä läpi kaikki muut mahdolliset vaihtoehdot.

Ryhmän asiantuntijajäsenillä olisi tärkeää olla tiedossa koko tarjolla olevien palveluiden paletti. Olisikin hyvä pohtia, pitäisikö asiantuntijaryhmässä yhdessä tai jäsenten itsenäisesti kerrata lastensuojelun perusteita ja koko palvelujärjestelmää. Tämä tietysti vaatii muutenkin kuormittuneilta työntekijöiltä lisäpanostusta, mutta pitkässä juoksussa antaisi lisäarvoa ja edistäisi asiakaslähtöisyyttä.

7.2 Mikä lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnassa on hyvää?

Vaikka asiantuntijaryhmän tavoitteet olivat toteutuneet vaihtelevasti, oltiin vastausten perusteella ryhmän toimintaan pääsääntöisesti tyytyväisiä. Kuten jo teoriaosion alaluvussa 3.3 mainittiin, ovat dialogi ja dialogisuus mo-

ni ammatillisen ryhmän vuorovaikutuksen ja onnistumisen lähtökohta. Tutkimuskunnassa asiantuntijaryhmän ilmapiiriä kuvailtiin avoimeksi, keskustelevalaksi ja kuuntelevaksi. Dialogi on ollut hyvää ja eri näkemyksille on annettu tilaa. Myös kokouksia havainnoitaessa vastavuoroisuus oli nähtävissä. Tärkeä tekijä on keskinäinen luottamus. Luottamusta vahvistaa jäsenen pysyvyys, jolloin osallistujat tuntevat toisensa ja toistensa ammattitaidon.

Aineiston ja havaintojen pohjalta asiantuntijaryhmän vahvuuksiksi voidaan nimetä myös asiakaslähtöisyys ja verkostojen huomioiminen, mitkä on nostettu esiin myös teoriataustassa (kuvio 1). Isoherrasen (2008a, 34) mukaan moniammatillisen ryhmän lähtökohtana tulee olla yhteinen asiakas, joka otetaan huomioon verkostoineen ja systeemeineen. Tutkimuskunnan lastensuojelun asiantuntijaryhmässä asiakastapausta käsitellään monesta näkökulmasta. Tutkijan omien havaintojen ja aineiston perusteella lapsen asiasta vastaavalta sosiaalityöntekijältä kysytään paljon asiakkaan verkostoista ja niiden voimavaroista, eli kartoitetaan niitä mahdollisuuksia, mitä asiakkaan systeemeistä nousee (luku 2.1).

Kyselyaineistossa vahvuuksiksi nostettiin vahva ammatillisuuden läsnäolo sekä käsiteltävänä olevien tapausten laaja, moniammatillinen tarkastelu. Varsinaisille jäsenille annettiin kiitosta hyvästä perehtyneisyydestä asiakastapauksiin tiivistelmän pohjalta. Tämä näkyi myös kokouksia havainnoitaessa. Asiakastapausten tuoneen sosiaalityöntekijän ei tarvinnut enää selittää ryhmälle asiakkaan tilannetta, vaan käsittelyyn voitiin ryhtyä heti. Rakenteellisesti on varmasti myös hyvä, että etukäteen lähetettyyn tiivistelmään on kirjattu ne kysymykset, joihin vastausta asiantuntijaryhmältä toivotaan.

Sosiaalityöntekijät nostivat hyvänä tekijänä esille myös asiantuntijaryhmän refleктоivan ja työtä kontrolloivan luonteen. Sosiaalityöntekijän näkökulmien ja päätösten kyseenalaistaminen hyvässä hengessä tukee lastensuojelun laadukkuutta ja on siksi tärkeää. Kontrolloivaa luonnetta puoltaa myös alttius isomorfisille ilmiöille ja rajasysteemeille vaikeissa tilanteissa, jolloin työskentely ei enää ole asiakaslähtöistä (luku 3.3.1). Mahdollisesti jo pitkään saman asiakkaan kanssa työskennelleen sosiaalityöntekijän näköala voi kapeutua, jolloin kaikkia vaihtoehtoja ei välttämättä huomaa. Vastuu on suuri, jolloin helpottavaa on, jos sitä saa edes näennäisesti jakaa muiden kanssa. Moniammatillinen yhteistyö lisää perspektiiviä ja tuo virikkeitä työskentelyyn.

Tuloksia verrattaessa Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu -raporttiin tämän tutkimuksen kohdekunnan eduksi voidaan laskea asiantuntijaryhmän rakenteeseen liittyvät tekijät. Toimiva lastensuojelu -raportin mukaan moniammatillinen asiantuntijaryhmä ei aina ole ollut sosiaalityöntekijöille hyödyksi, vaikka sellainen kunnasta löytyy. Syiksi mainittiin liian harvat kokoontumiset ja työskentelyn painottuminen palvelutarjottimen säätelyyn, mikä ei vastaa ryhmän tarkoitusta. (Toimiva lastensuojelu 2013, 34.) Tämän tutkimuksen kohdekunnassa vastaavaa ongelmaa rakenteessa ei havaittu. Päinvastoin säännöllisistä, etukäteen tiedossa olevista kokouksista annettiin kiitosta. Noin kuukauden aikaväliä kokousten pidolle ei kritisoitu.

Tutkimustuloksissa ei myöskään kuvailtu sellaista toimintakulttuuria, jossa tarjottavia palveluita olisi rajoitettu tai muuten säädelty.

7.3 Miten lastensuojelun asiantuntijaryhmää voisi kehittää?

Vaikka lastensuojelun asiantuntijaryhmä nähdään tarpeellisenä ja hyödyllisenä, löytyy siitä vielä kehittämismahdollisuuksia. Kuten tässäkin tutkimuksessa, myös Toimiva lastensuojelu -raportissa (2013, 35) nostettiin vahvasti esille haasteellisena juridiikan ja psykiatrian osaaminen. Tällaista asiantuntija-apua kaivataan enemmän. Lastensuojelun asiantuntijaryhmässä tulisi aina olla paikalla lakimies, jolla on vahva lastensuojelulainsäädännön tuntemus ja osaaminen. Tämän tutkimuksen kohdekunnassa ilmeni tyytymättömyyttä siihen, ettei juridiikan edustus aina pääse paikalle ja se näkökulma jää pimentoon. Lisäksi kohdekunnassa lasten- ja aikuispsykiatrian asiantuntija-apu on konsultaatiopuheluiden varassa. Kyselyvastausten perusteella voitaneen olettaa, että puheluiden kautta saatava apu ei ole riittävää. Psykiatrian puolelta kaivattaisiin pysyvää jäsentä osallistumaan ryhmän kokouksiin.

Kokouksia havainnoitaessa oli merkilläpöntävää, että osa jäsenistä oli asiakastapauksen yhteenvetoon tutustuttuaan kysynyt mielipidettä joihinkin yksityiskohtiin esimerkiksi lakimies- tai psykoterapeuttiystäviltään. Kertooko tämä siitä, että juridisen ja psykiatrisen edustuksen saavuttamattomuuteen on asiantuntijaryhmässä totuttu jo niin, että neuvot haetaan kolmansilta osapuolilta? Tilannetta voi pitää huolestuttavana. Tulisiko näiden ammattialojen edustusta miettiä esimerkiksi ostopalveluna? Nostettiinhan niiden edustus asiantuntijaryhmässä kuitenkin esille erittäin tärkeinä useissa kyselyvastaauksissa.

Kyselyvastauksissa esitettiin huolta siitä, että kaikki asiantuntijaryhmässä käsiteltävään asiakastapaukseen liittyvä tieto saadaan ainoastaan lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Ratkaisuna ehdotettiin, että asiantuntijaryhmään osallistuisi myös muita työntekijöitä, jotka ovat asiakkaan kanssa työskennelleet, kuten esimerkiksi perhetyöntekijä. Mahdollisuus tähän on ollut olemassa (luku 3.2), mutta sitä ei ilmeisesti ole hyödynnetty. Pohdittavaksi jää, voisiko se keskustelua ja ratkaisua lähemmäs asiakkaan arkea. Toisaalta yksi moniammatillisen asiantuntijaryhmän keskeisistä ominaisuuksista on juuri se, että tapausta katsotaan objektiivisesti, ilman tunnepuolen työskentelyä. Toisiko asiakkaan tuntevien työntekijöiden lisääminen kokoonpanoon haasteita lintuperspektiiviin?

Kyselyvastauksissa ehdotettiin myös, että käsiteltävän asiakastapauksen kaikkien ammattialojen mahdolliset tiedot tuotaisiin ryhmään. Tätä perusteltiin sillä, että se parantaisi informaatiota ja siten helpottaisi suositusten antamista. Eri osapuolilta tuleva informaatio voisi parantaa työskentelyn laatua ja mahdollistaa etenemisen oikeaan suuntaan. Kaikkien ammattialojen tietojen kerääminen kuitenkin vaatisi asiakkaan yksilöimistä, jolloin anonymiteetti ei ole mahdollista. Tämä taas vaatisi asiakkaan suostumuksen tai juridiset perustelut (3.1). Aihetta on kuitenkin syytä pohtia. Olisiko mahdollista, että lähtökohtaisesti asiakkaalta aina kysyttäisiin suostumusta tietojen luovuttamiseen?

Kaikki informantit eivät vastanneet kysymykseen siitä, miten asiantuntijaryhmään osallistuminen vahvistaa heidän omaa ammatillisuuttaan. Vastauksista odotettiin nousevaksi sellaisia tekijöitä, joista voi päätellä, ovatko jäsenet sitoutuneita ryhmän toimintaan. Toisin sanoen jos vastaajat eivät koe itse hyötывänsä ryhmästä mitenkään, eivät he ole motivoituneita saapumaan paikalle tai antamaan koko panostaan käsiteltävän asiakastapauksen ratkaisemiseksi. Voidaan pohtia, kertooko vastaamatta jättäminen siitä, ettei vastinetta omalle panokselle saada tai sitä ei tiedosteta. Mikäli näin on, on syytä pohtia korjausliikkeitä.

Sitoutumattomuudesta kielii myös se, etteivät kaikki asiantuntijat aina pääse paikalle. Useat poissaolot antavat viestiä siitä, ettei ryhmän toimintaa tai olemassaoloa pidetä tärkeänä. Se heikentää myös muiden jäsenten halua osallistua. Omaan asiakastapaukseen olennaisesti liittyvien asiantuntijoiden näkemyksen kuuleminen on sosiaalityöntekijöille tärkeää ja siksi on toivottavaa, että jokainen jäsenistä olisi aina paikalla. Mikäli asiantuntijajäsen ei pääse paikalle, toivottavaa olisi, että hän lähettäisi näkökantansa asiaan sähköpostitse. Motivoinnissa ryhmän puheenjohtajalla eli vetäjällä on suuri rooli.

Lastensuojelun asiantuntijaryhmän yhteiskunnallista tehtävää pohtiessa ryhmään osallistumisen tulisi olla tärkeysjärjestyksessä korkealla. Lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminta tavoittelee yhteiskunnallisesti laadukasta, asiakaslähtöistä lastensuojelua sekä kokonaisvaltaista ja luovaa ongelmanratkaisua. Viimekäden tehtävä on siis vastata yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja parantaa huono-osaisuutta. Kysymykseen asiantuntijaryhmän tehtävistä ja tavoitteista vastattiin vain paikallisella tasolla. Onko toimintaa huomattu ajatella ryhmää laajemmassa perspektiivissä?

Kokonaisuuden ja tavoitteiden eri tasoisuuden ymmärtäminen voisi tukea sitoutumista ryhmään. Tämän tutkimuksen luvussa 3.3 mainittu spiraaliprosessi eli toivottomuuden syövereihin vaipuminen ei ehkä onnistu, jos ryhmän toimintaa tarkastelee vain yksittäisten tapauks käsittelyjen kautta. Asiakastapaukset ovat kaikessa vaativuudessaan kuitenkin kasvottomia, jolloin samastuminen voi olla hankalaa. Tukisiko yhteiskunnallisen näkökannan huomioiminen asiantuntijajäsenten motivaatiota ja omakohtaista halua etsiä toimivia ratkaisuja?

Kyselyaineiston ja havaintojen perusteella huomiota tulisi kiinnittää myös etukäteen lähetettäviin yhteenvetoihin. Liian pitkät ja sekavat tiivistelmät asiakastapauksista eivät houkutelleet asiantuntijajäseniä paneutumaan asiaan. Vaikka asiakkaan pitkä ja monimutkainen historia on vaikeaa tiivistää yhteen A4:seen, olisi se kuitenkin asiantuntijajäsenten paneutumisen kannalta tärkeää. Liian pitkiä tiivistelmiä ei jakseta ajatuksella lukea. Myös aikajana asiakkaan eri elämänvaiheista voisi selkiyttää tilannetta.

Huolta nousi myös siitä, että aika asiakastapauksen käsittelylle on lyhyt, jolloin pohdiskelu ei välttämättä pääse syvälliseksi. Aikaa yhdelle kokoukselle on varattu yhteensä 1,5 tuntia. Tuossa ajassa käsitellään 1-2 tapausta, joskus jopa kolme. Näin ollen lyhimmillään aikaa on yhden asiakastapauksen käsittelyyn vain puoli tuntia.

Koska aikataulu on tiukka, tulisi kokouksen kulku rytmittää tarkasti. Sosiaalityöntekijä voi alkuun kerrata nopeasti tapauksen olennaiset kohdat. Tämän jälkeen osallistujat voivat kysellä sosiaalityöntekijältä lisäkysymyksiä. Lopuksi olisi tärkeää, että jokainen osallistuja kertoisi mielipiteensä. Tässä puheenjohtajalla on suuri rooli. Hänen pitää huolehtia, että jokainen sanoo sanottavansa ja suosituksesta ollaan yksimielisiä. Tärkeää olisi myös, että sosiaalityöntekijä ilmaisee mielipiteensä, jos asiantuntijaryhmän ehdottama ratkaisu ei tunnu toimivalta.

Myös Isoherranen (2008a, 27, 46) on kiinnittänyt huomiota kaikkien näkökulmien esiintuomiseen moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä. Jotta erillisten osasten sijaan voidaan tarkastella asiakkaan tilannetta kokonaisuutena, on tärkeää saada kunkin asiantuntijan näkökulma yhteisesti käsiteltäväksi. Mikäli ryhmä toimii rakentavassa yhteistyössä, ristiriitaiset näkökulmat avaavat mahdollisuuksia työn kehittämiseen ja luoviin ratkaisuihin.

7.4 Katsaus muihin tutkimuksiin ja niiden tuloksiin

Muita tutkimuksia ja niiden tuloksia tarkastellessa on moniammatillisesta yhteistyöstä lastensuojelussa tehty samankaltaisia havaintoja kuin tässä tutkimuksessa. Aivan lähiaikoina tehtyjä tutkimuksia lastensuojelun asiantuntijaryhmästä ei kuitenkaan löytynyt. Seuraavaksi esitellään lyhyesti muutamia vastaavanlaisia tuloksia saaneita tutkimuksia.

Katariina Pärnä kirjoittaa väitöskirjassaan Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina (2012, 6), että luottamuksen syntyminen helpottaa professioiden rajoilla käytävää neuvottelua mahdollistaen rajojen ylitykset. Näin moniammatillisen yhteistyöprosessin käynnistyminen ja edistyminen on mahdollista. Yhteistyön syntyminen edellyttää asiakaslähtöisen yhteistyötarpeen tunnistamista ja sen nostamaa yhteistyötahtoa. Pärnä korostaa myös toiminnan tavoitteellisuuden hahmottamista. Tärkeää on ymmärtää tavoitteiden monitasoisuus ja konkretisoida ne, jolloin toimintaa voidaan myös arvioida. Kolmantena tärkeänä kohtana Pärnä nostaa esiin yhteistyötoiminnallisuuden merkityksen. Ryhmän kehittäminen yhteistyössä helpottaa käytäntöjen sisäistymistä ja juurtumista organisaatiokulttuureihin.

Annu Mahosen pro gradu -tutkielma tarkasteli alueellista lastensuojelun asiantuntijaryhmää sosiaalityöntekijän työskentelyn apuna Keski-Suomessa ja Pohjois-Savossa. Myös Mahosen tutkimuksesta ilmeni, että asiantuntijaryhmää hyödynnetään usein juuri huostaanottoon liittyvissä asioissa. Asiantuntijoilta kaivattiin vahvistusta oman päätöksenteon oikeellisuudesta sekä konkreettisia neuvoja ja ohjeita vaikeisiin asiakastapauksiin. Tärkeänä pidettiin yksittäisten asiantuntijoiden näkökulmien sijaan moniammatillista näkemystä. Toisaalta ryhmästä haettiin myös yksittäisiä mielipiteitä esimerkiksi psykiatrian tai juridiikan puolelta. (Mahonen 2009, 72–75.) Tutkimus tehtiin vuonna 2009, jolloin lastensuojelulain uusimisesta oli vain vuosi. Näin ollen asiantuntijaryhmän toiminta oli ollut käytössä vain vähän aikaa. Asiantuntijaryhmän olemassaoloa pidettiin tärkeänä, mutta tietoa siitä ei ollut riittävästi.

Myös vuonna 2008 tehty Lastensuojelun keskusliiton ja sosiaalialan ammattijärjestö Talentian tutkimus uuden lastensuojelulain toteutumisesta antoi samanlaisia viitteitä kuin tämä tutkimus, vaikka lähtökohdat olivat erilaiset. Vuonna 2008 lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminta oli vielä uutta eikä sitä ollut vielä aktiivisesti aloitettu hyödyntää. Eniten hyötyä asiantuntijaryhmästä olivat saaneet johtavat sosiaalityöntekijät (N=14). Rivi-sosiaalityöntekijöistä vain vajaa puolet oli kokenut hyötynensä (N=101). Apu oli keskittynyt enemmän huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevien asioiden valmisteluun kuin avohuollon toteuttamiseen. (Ristimäki, Sariola, Seppälä & Varsa 2008, 29–30.)

Soila Salonen (2007) tutki lastensuojelun moniammatillista tukiryhmää opinnäytetyönään ennen uuden Lastensuojelulain (417/2007) voimaantulua. Jo tuolloin esiintyi vastaavanlaisia tuloksia kuin tässä tutkimuksessa. Tukiryhmä nähtiin tarpeellisena, mutta kehittämiskohteita löytyi liittyen esimerkiksi huostaanottokeskeisyyteen. Muutamissa kohdissa on kuitenkin nähtävissä kehittymistä Salosen tutkimuksen jälkeen. Esimerkkinä voidaan mainita säännölliset kokoontumiset ja etukäteen lähetettävät tiivistelmät.

Tätä tutkimusta tehtäessä lastensuojelun asiantuntijaryhmä oli ollut olemassa jo useita vuosia. Pohdittavaksi jää, miksi jossain määrin samanlaisia kehittämiskohteita nousee edelleen esiin, vaikka aikaa kehittymiselle on ollut.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa ja yllättävän kivuton. Paljon turhaa energiaa kului vuoden 2015 aikana opinnäytetyön aiheen pohtimiseen. Aihe kirkastui vasta helmikuussa 2016, kun yhdessä työelämän kanssa sitä mietittiin. Ehdotuksia tuli useampia, mutta yksi niistä sai minut innostumaan yli muiden. Lastensuojelun asiantuntijaryhmän tutkiminen kuulosti heti kiinnostavalta, ajankohtaiselta ja tärkeältä. Aihe ei kuitenkaan ole helppo ja epäilyjä työn valmistumisesta ajoissa esiintyi. Pelkoa oli myös aineiston suppeudesta. Lopulta aineistoa kuitenkin saatiin riittävästi ja työ valmistui aikataulussa.

Tiukka aikataulu toi haasteensa kattavan teoriakatsannon laatimiseen ja aineiston perinpohjaiseen analysointiin. Siitä huolimatta ehdin perehtyä aiheeseen monipuolisesti. Kehitettävää ja uusia lähestymistapoja tietysti aina löytyisi. Aihe on äärimmäisen kiinnostava ja monitahoinen. Kaikkiin kiinnostaviin näkökulmiin ei mitenkään voinut tarttua. Osaltaan aikarajat auttoivat keskittymään olennaiseen ja estämään rönsyilyä. Aiheesta riittäisi tutkittavaa paljon laajemmillekin tutkimuksille niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Tärkeää tutkimus olisikin, jotta lastensuojelun asiantuntijaryhmistä saataisiin kaikki potentiaali käyttöön.

Lastensuojelun moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä asiakkaan näkökulma voi olla haasteellinen. Ryhmä kokoontuu pohtimaan parhaita vaihtoehtoja asiakkaan tilanteen etenemiseksi, mutta kaikki tieto suosituksen teon pohjalla tulee lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kautta. Asiakas ei ole asiantuntijaryhmän kokoontumisessa paikalla eikä näin voi vaikuttaa

keskusteluun. Toisaalta asiakkaan poissaolo helpottaa pohdinnan rationaalisuutta, kun tunnesiteitä ei ole olemassa. Myös rajasysteemien (luku 3.3.1) näkökulmasta asiakkaan poissaolo on perusteltua. Lisäksi suosituksen tai lausunnon perustelut on saatettava asiakkaan tietoon, mikäli hän niin tahtoo. Asiakkaan tilannetta on siis kuvailtava neutraalisti ja täysin totuudenmukaisesti.

Jatkotutkimuksena asiakkaan näkökulman tutkiminen ja esiintuominen olisi äärimmäisen mielenkiintoista. Miten hyödyllisenä asiakkaat kokevat asiantuntijaryhmän toiminnan? Ovatko he saaneet siitä apua ja jos, niin millaista? Millaisia tunteita siihen liittyy, että oma tapaus on viety moniammatilliseen asiantuntijaryhmään? Entä siihen, ettei itse pääse osallistumaan ja vaikuttamaan ryhmän suositukseen? Näyttäytyykö moniammatillinen asiantuntijaryhmä lastensuojelun asiakkaalle uhkana vai mahdollisuutena?

Seuraava lainaus kiteyttää lastensuojelun moniammatillisen asiantuntijaryhmän olemassaolon ja eteenpäin kehittämisen tarpeellisuuden: ”Moniammatillisen yhteistyön kehittyminen on tärkeää, jotta lapset, nuoret ja heidän perheensä saavat laadukkaita, tuloksellisia ja vaikuttavia palveluja lähellä lapsen ja perheen arkista toimintaympäristöä.” (Pärnä 2012, 6.)

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2012. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino. Viitattu 22.3.2016. Saatavissa Ellibs Library -tietokannassa: <https://www-ellibslibrary-com.ezproxy.hamk.fi/book/978-951-768-385-2>
- Bardy, M. 2013. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu: 14.3.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>
- Haarajoki, M. 2013. Moniammatillisista työryhmistä ja tietojen vaihdosta lastensuojelun kentässä. Jyväskylä 25.1.2013. PowerPoint-esitys. Viitattu 11.3.2016. <http://www.arvokaselama.fi/wp-content/uploads/2013/08/25.1.2013-Maria-Haarajoki-Moniammatilliset-tyoryhmat-ja-tietojen-vaihto.pdf>
- Heinonen, H. & Sinko, P. 2013. Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessia johtamassa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu: 14.3.2016. 121–132. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-853-7>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huuskonen, S., Korpinen, J., Pösö, T., Ritala-Koskinen, A. & Vakkari, P. 2010. Kolme polkua lastensuojelun avohuollon organisatorisessa muistissa. Artikkelijulkaisussa Yhteiskuntapolitiikka–YP 75 (2010):6. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 650–658. Viitattu 21.3.2016. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117783>
- Isoherranen, K. 2008a. Yhteistyön uusi haaste – moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 26–48.
- Isoherranen, K. 2008b. Vuorovaikutuskulttuuri muutoksessa. Teoksessa Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 49–83.
- Isoherranen, K. 2008c. Moniammatillinen toiminta ryhmäilmiönä. Teoksessa Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 84–141.
- Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:18. Helsinki: Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 15.3.2016. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf.
- Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Brady, M. (Toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. 108–120.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 17.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Viitattu 17.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Lapsi- ja nuorisopolitiikan koordinaation vahvistaminen – Lastensuojelulain ja nuorisolain lasten ja nuorten kasvua ja hyvinvointia edistävien yleisten säännösten kehittäminen ja yhteensovittaminen. 2010. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:15. Opetusministeriö: Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Viitattu 6.4.2016. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr15.pdf?lang=>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/412. Viitattu 17.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun Käsikirja. 2015. Suositus moniammatillisesta asiantuntijaryhmästä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 11.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/lastensuojelun-asiantuntija-apu-ja-asiantuntijaryhma/suositus-moniammatillisesta-asiantuntijaryhmasta>

Mahonen, A. 2009. Alueellinen lastensuojelun moniammatillinen asiantuntijaryhmä sosiaalityöntekijän apuna. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 6.4.2016. <http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2014/01/Mahonen-Annu-pro-gradu-tutkielma.pdf>

Mönkkönen 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Valtaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 94. Kuopio: Kuopion yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 15.3.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-781-933-1>

Organisaation sisäinen ohjeistus. 2016. Lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminta. Julkaisematon lähde. PowerPoint-esitys.

Pehkonen, A. 2009. Moniammatillisuus sosiaalityön toimintaympäristössä. Janus. Viitattu 15.3.2016. <http://ojs.tsv.fi/index.php/janus/article/view/50509/15281>

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tuen mahdollisuudet. Turun yliopiston julkaisuja C–341. Turku: Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 12.4.2016. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf>

Rekola, L. 2008. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen vaikuttavia kehityssuuntia. Teoksessa Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 9–25.

Ristimäki, T., Sariola, H., Seppälä J. & Varsa M. 2008. Lastensuojelulain toteutuminen. Lastensuojelun keskusliitto & Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia. Viitattu 5.4.2016. http://www.talentia.fi/files/94/Lastensuojelun_toteutuminen.pdf

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Editat Publishing Oy.

Salonen, S. 2007. Lastensuojelun moniammatillisen seudullisen tukiryhmän hyödyt ja kehittämismahdollisuudet. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalipedagogiikan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Seikkula, J. & Arnkil, T. 2009. Dialoginen verkostotyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Tammi.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Toimiva lastensuojelu. 2013. Selvitysryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Viitattu 4.4.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126183/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vuori-Kemilä A., Stengård, E., Saarelainen, R. & Annala, T. 2009. Mielen-terveys- ja päihdetyö: yhteistyötä ja kumppanuutta. Helsinki: WSOYpro Oy.

Jenni Sippola

Puh. [REDACTED]

E-mail: jenni.sippola@student.hamk.fi

Hämeenlinna

25.2.2016

Lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäsenille

ENNAKKOTIEDOTE TUTKIMUKSEEN LIITTYVÄSTÄ KYSELYSTÄ

Olen sosionomiopiskelija Hämeen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä osana korkeakouluopintojani. Toteutan laadullisen tutkimuksen, joka koostuu teoriasta, kyselystä ja saamani aineiston tarkastelusta ja analysoinnista.

Opinnäytetyön tavoitteena on koota lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäsenten kokemuksia ryhmän toiminnasta. Tutkimuksessa halutaan tuoda esille mikä asiantuntijajäsenten mielestä ryhmässä on hyvää ja arvokasta ja toisaalta missä he näkevät mahdollisia kehittämistarpeita. Vastaukset voivat tuoda uutta näkökulmaa asiantuntijaryhmän toimintaan ja ovat siksi tärkeitä.

Tulen lähettämään Teille aiheesta kyselyn sähköpostitse. Kyselyyn vastataan anonyymisti ja aineistoa käsitellään täysin luottamuksellisesti. Vastaajien henkilöllisyyttä ei pysty tunnistamaan valmiista opinnäytetyöstä. Kysely sisältää noin 4-8 avointa kysymystä. Kyselyyn voi vastata sähköpostilla tai sen voi antaa tulosteena seuraavassa asiantuntijaryhmän kokoontumisessa. Vastausta toivotaan laajemmin kuin yhdellä lauseella.

Yhteistyöterveisin,

Jenni Sippola

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jenni Sippola

Puh. [REDACTED]

E-mail: jenni.sippola@student.hamk.fi

KYSELY LASTENSUOJELUN ASiantuntijaryhmän TOIMINNASTA

Tämä kysely liittyy sosionomi (AMK) opintojeni lopputyöhön. Kysely on suunnattu lastensuojelun asiantuntijaryhmän jäsenille sekä niille lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöille, jotka ovat hyödyntäneet asiantuntijaryhmää työssään.

Pyydän lähettämään vastaukset perjantaihin 11.3.2016 mennessä sähköpostitse osoitteeseen jenni.sippola@student.hamk.fi tai palauttamaan paperitulosteena minulle henkilökohtaisesti asiantuntijaryhmän kokoontumisessa perjantaina 11.3.2016. Vastaajien henkilöllisyyttä ei paljasteta tutkielmassa ja aineistoa käsitellään täysin luottamuksellisesti.

Vastaan mielelläni kyselyyn liittyviin kysymyksiin, puh. [REDACTED].

Pyydän vastaamaan seuraaviin kysymyksiin.

Taustakysymys – alleviivaa oikea vaihtoehto

- a. Olen ryhmän asiantuntijajäsen
- b. Olen ryhmää hyödyntänyt sosiaalityöntekijä

Varsinaiset kysymykset

1. Miten kuvailisit lastensuojelun asiantuntijaryhmän tehtäviä ja tavoitteita?
2. Miten kuvailisit lastensuojelun asiantuntijaryhmän tehtävien ja tavoitteiden toteutumista?
3. Onko lastensuojelun asiantuntijaryhmässä mielestäsi edustettuna oikea asiantuntemus? Perustele.
4. Miten lastensuojelun asiantuntijaryhmään osallistuminen vahvistaa omaa ammatillisuuttasi?
5. Mitkä tekijät koet hyviksi lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnassa?

6. Mitä lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnassa mielestäsi tulisi kehittää?
7. Mitä muuta haluat sanoa lastensuojelun asiantuntijaryhmän toiminnasta?

Kiitos vastauksistasi!